

INTERVJU: REKTOR UNIVERZITETA CRNE GORE
PROF. DR VLADIMIR BOŽOVIĆ

POLA VIJEKA BORBE ZA ZNANJE

- Ovaj jubilej predstavlja simboličko i stvarno mjesto susreta prošlosti – onog pregnuća kojim se stvarao Univerzitet – i nade u progres, budućnost koju mi želimo da kreiramo. FuturUM nije samo nada u bolje sutra, već i obećanje ukorijenjeno u nasljeđu – simbol onoga što je bilo i onoga što tek dolazi, vjera u razvoj koji neprestano traje, vođen trudom, znanjem i vizijom
- Sa sigurnošću mogu reći da je UCG povratio ugled institucije čiji su stavovi bitni, a državne institucije se sve snažnije oslanjaju na naša znanja i ekspertizu. On je sada zajednica ravnopravnih pojedinaca, gdje se pažljivo njeguje kultura rada i upornosti. Istovremeno slavimo naučna dostignuća i akademski duh. Naravno, čeka nas još mnogo posla

Strane 5 i 6

INTERVJU: RABA HODŽIĆ,
DIREKTORICA ZAVODA
ZA ŠKOLSTVO

„ČUVAR KVALITETA“
NA SVIM NIVOIMA
OBRAZOVANJA

Strane 2, 3 i 4

**FESTIVAL „DANI NAUKE I
INOVACIJA 2024“ ODRŽANI OD
23. DO 27. SEPTEMBRA**

NAJNOVIJA
TEHNOLOŠKA
DOSTIGNUĆA NA
DOHVATU RUKE

Strana 16

**NA FILOZOFSKOM FAKULTETU
ODRŽANA KONFERENCIJA O ULOZI I
ZNAČAJU OBRAZOVANJA**

IDENTIFIKOVATI UZROKE GLOBALNE KRIZE OBRAZOVANJA

Strana 19

**NA INFOFEST-U ODRŽANA PREZ-
ENTACIJA DIGITALNIH SADRŽAJA
ZAVODA ZA UDŽBENIKE**

IZDAVAŠTVO
NEZAMISLIVO BEZ
ŠIROKE UPOTREBE
MODERNIH
TEHNOLOGIJA

Strana 20

INTERVJU: RABA HODŽIĆ, DIREKTORICA ZAVODA ZA ŠKOLSTVO

Zavod za školstvo je ključna institucija za opšte obrazovanje i ima veoma važnu ulogu u praćenju i unapređenju kvaliteta rada obrazovno-vaspitnih ustanova. O dosadašnjim, aktuelnim i budućim aktivnostima razgovarali smo sa **Rabom Hodžić**, direktoricom ove institucije.

U nadležnosti Zavoda za školstvo je veliki broj aktivnosti, uključujući praćenje, analizu i procjenu primjene reformskih rješenja u obrazovnim ustanovama, rad na novim programima, obuku nastavnika i direktora, kao i ciljna istraživanja. Koliko je to teško ostvariti i koje su najvažnije aktivnosti na tom planu?

– Zavod za školstvo je državni organ koji se bavi važnim aktivnostima u oblasti obrazovanja i vaspitanja. U našoj nadležnosti su praćenje, analiza i razvoj obrazovnog sistema, utvrđivanje kvaliteta realizacije standarda obrazovno-vas-pitnog rada u ustanovama, prema obrazovnih programa, kataloga i standarda znanja, te priprema obrazovno-vaspitnih i pedagoško-metodskih standarda udžbenika i priručnika. Ova institucija savjetodavno

djeluje na profesionalni razvoj nastavnika, stručnih saradnika i pedagoških rukovodilaca, a predlaže i mjere za razvoj pojedinih nivoa obrazovanja, novih nastavnih tehnologija i njihove primjene. Takođe, Zavod učestvuje u planiranju i sprovođenju reformi obrazovanja i programskih rješenja, uz kontinuirano istraživanje i analizu međunarodnih iskustava kroz značajne projekte međunarodne saradnje.

Istraživanja koja Zavod za školstvo sprovodi imaju za cilj detaljnu analizu našeg obrazovno-vas-pitnog sistema. Takva analiza pruža zaključke i preporuke koji mogu značajno doprinijeti donosiocima odluka u unapređenju obrazovne politike, a istovremeno pomažu obrazovno-vas-pitnim ustanovama da što efikasnije unaprijede školski ambijent, bolje organiziraju svoje aktivnosti i postignu izvanredne rezultate, u cilju sticanja znanja i vještina neophodnih u XXI vijeku. Naravno, naša institucija realizuje ove aktivnosti kroz blisku i značajnu saradnju sa drugim institucijama sistema, pri čemu su ključni aspekti: dobra organizacija, stalno usavršavanje, timski rad, visoka

OBUKA NASTAVNIKA

Odsjek za kontinuirani profesionalni razvoj godinama realizuje veliki broj obuka za nastavnike, ali i za rukovodioce obrazovno-vas-pitnih ustanova. Rezultati pokazuju da jedan dio njih i dalje ne postiže očekivane rezultate. Planirate li neke novine kada je ova edukacija u pitanju?

– U sistemu postoje utvrđene procedure pomoću kojih se prati primjena stečenih znanja i vještina sa obuka. Međutim, iako je sistem profesionalnog razvoja dobro postavljen i procijenjen od strane međunarodnih partnera kao veoma kvalitetan, ostvarivanje očekivanih rezultata zavisi od toga da li je škola zaista zajednica učenja. Ključni segment profesionalnog razvoja nastavnika dešava se upravo unutar škole, a uloga pedagoških rukovodilaca u ovom procesu je neizmjereno važna. Njihova je dužnost da prate, podstiču i evaluiraju rad nastavnika, jer bez ove podrške rezultati profesionalnog razvoja mogu izostati. Pored rukovodilaca, važnu ulogu imaju i stručni saradnici, a povratna informacija od učenika i roditelja je neprocjenjiva za refleksivnog praktičara. Unutrašnja motivacija nastavnika je od suštinskog značaja, a često imamo primjere izuzetno posvećenih i uspješnih praktičara u našem sistemu. U narednom periodu, posebnu pažnju usmjerićemo na jačanje trenerskih kapaciteta, prije svega u oblastima čitalačke, naučne i matematičke pismenosti. Planiramo povećati diseminaciju i dostupnost znanja putem obuka, uz poseban fokus na potrebe nastavnika u vezi sa stručnim usavršavanjem. Radimo na unapređenju Kataloga programa stručnog usavršavanja kako bismo ponudili dinamičnije i zanimljivije buke. Takođe, planiramo sprovođenje istraživanja o uticaju profesionalnog razvoja na kvalitet obrazovanja, kao i izradu smjernica za organizaciju onlajn obuka, koje trenutno predstavljaju slabu tačku u sistemu. Naš cilj je da usvojene vještine i znanja sa obuka budu što bolje primjenjivane u praksi, a da bismo to postigli potrebno je unaprijediti monitoring i evaluaciju tih usavršavanja.

motivacija, te odlična međusektorska i međuinstitucionalna povezanost.

Često se svi u prosvjeti zapitamo koliko je ustanova u kojoj radimo zaista kvalitetna, kako to možemo procijeniti i šta da učinimo da bude još bolja. Upravo u ovom periodu naša institucija sprovodi veoma značajne aktivnosti koje se bave analizom procesa samoevaluacije rada obrazovno-vas-pitnih ustanova. Jasno je da je u pitanju izuzetno složen, izazovan i zahtjevan zadatak, ali i važan za razvoj i poboljšanje rada svih učesnika obrazovno-vas-pitnog procesa. Naš cilj je da škola kao obrazovno-vas-pitna ustanova stekne veću autonomiju, preuzme odgovornost za kvalitet svog rada i, vođena rezultatima analize samoevaluacije, kontinuirano radi na poboljšanju. Analiza koju sprovodimo u Zavodu omogućuje nam da u bliskoj budućnosti jasno definišemo sve mjere, prijedloge i podršku koje naša institucija može

pružiti obrazovno-vas-pitnim ustanovama u cilju unapređenja cjelokupnog obrazovnog sistema.

S obzirom na brojne izazove sa kojima se mladi danas svakodnevno suočavaju u modernom svijetu, gdje su vrijednosti nerijetko upitne, smatrali smo da bi bilo vrlo značajno analizirati stavove i vrijednosti učenika raznih školskih uzrasta, uvidjeti šta oni misle o porodici, prijateljstvu, koga oni percipiraju kao svog uzora, da li se osjećaju marginalizovano, kada i kako osjećaju empatiju i slična pitanja. Često svjedočimo tome da su našoj djeci danas zanimljiviji estradni umjetnici nego istaknuti naučnici ili ljekari. Upravo zato u ovom periodu sprovodimo istraživanje koje se bavi analizom pomenutih izazova i pitanja, u saradnji sa Forumom MNE.

U saradnji Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija, UNICEF-a i Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori realizuje se projekat „Kvalitetno

obrazovanje za svu djecu Crne Gore“ koji treba da razvije sveobuhvatnu strategiju reforme obrazovanja (2025–2035). Koliko su zaposleni u Zavodu za školstvo uključeni u tu inicijativu i koje su, prema Vašem mišljenju, ključne promjene neophodne crnogorskom obrazovnom sistemu?

– Analiza crnogorskog obrazovnog sistema, koju su prije nekoliko godina sprovodili UNICEF i Ministarstvo prosvjete, jasno je ukazala na potrebu za unapređenjem kvaliteta obrazovanja u Crnoj Gori i za izradom sveobuhvatne strategije obrazovanja. Pri izradi takvog dokumenta neophodan je vrlo analitičan, inkluzivan i posvećen pristup svih relevantnih obrazovnih institucija, uz aktivno učešće roditelja, učenika, nastavnika, stručne javnosti i predstavnika Sindikata. Zavod za školstvo, zajedno s ostalim ključnim institucijama sistema, aktivno učestvuje u izradi Strategije za reformu obrazovanja

„ČUVAR KVALITETA“ NA SVIM NIVOIMA OBRAZOVANJA

- Aktivno učestvujemo u izradi Strategije za reformu obrazovanja (2025–2035). Projekat pod nazivom „Kvalitetno obrazovanje za svu djecu Crne Gore“ jasno odražava misiju da svi zajedno osiguramo i unaprijedimo kvalitet obrazovno-vas-pitnog rada
- Učenike treba pripremiti za specifičnu metodologiju PISA testiranja, koja se oslanja na logičko zaključivanje i interdisciplinarna znanja
- Želimo da učenici budu manje opterećeni postizanjem savršenih ocjena i da shvate da je ocjena samo trenutni presjek njihovog znanja i zala-ganja, a ne konačan sud o njihovim sposobnostima

(2025–2035). Projekat pod nazivom „Kvalitetno obrazovanje za svu djecu Crne Gore“ jasno odražava misiju da svi zajedno osiguramo i unaprijedimo kvalitet obrazovno-vas-pitnog rada. Članovi Radne grupe iz svih odsjeka Zavoda posvećeno rade na izradi pomenute strategije, oslanjajući se na dugogodišnja iskustva, istraživanja i analize, u saradnji sa relevantnim institucijama Crne Gore. Moglo bi se reći da Zavod ima ulogu svojevrsnog „čuvara kvaliteta“ na svim nivoima obrazovanja – od osnovnog, srednjeg opšteg i stručnog obrazovanja i vaspitanja, do obrazovanja odraslih i vaspitanja djece sa posebnim obrazovnim potrebama i učenicima u domovima. Naš cilj je da svakom djetetu u Crnoj Gori obezbijedimo obrazovanje visokog kvaliteta, koje zadovoljava standarde jedne moderne države.

Imajući u vidu da je rad na izradi Strategije u toku, javnost će biti pravovremeno obaviještena o ključnim promjenama u obrazovnom sistemu, kao i o rezultatima intenzivnog i savjetodavnog rada na ovom dokumentu. Nadamo se da ćemo

kroz zajednički trud uspješno odgovoriti na zahtjeve savremenog društva koje traži prilagođavanje i promjene, društva koje vapi za podizanjem svijesti o cjeloživotnom učenju i balansiranjem između tradicionalnih vrijednosti i brzog tehnološkog napretka.

Zavod je zadužen za kontrolu kvaliteta obrazovnog sistema. U tome veoma važnu ulogu ima eksterna evaluacija koju realizuju timovi nadzornika obilazeći u određenom vremenskom intervalu i prema Vašem mišljenju u tom segmentu treba promijeniti?

– U okviru Zavoda za školstvo eksternu evaluaciju vrši Odsjek za utvrđivanje kvaliteta. Pored toga što utvrđuje kvalitet realizacije standarda obrazovno-vas-pitnog rada u ustanovama, ovaj odsjek ima i značajnu savjetodavnu ulogu.

U junu ove godine timovi prosvjetnih nadzornika analizirali su planove za unapređenje kvaliteta obrazovno-vas-pitnog rada nakon eksterne evaluacije. Njihova uloga bila je i savjetodavna kako bi se ovi procesi u narednom periodu poboljšali.

Naši nadzornici rade i na unapređivanju protokola za ključne oblasti koje se evaluiraju u cilju davanja što preciznije povratne informacije o kvalitetu obrazovno-vas-pitnog rada.

U narednom periodu radićemo na unapređivanju metodologija koje se bave utvrđivanjem i obezbjeđivanjem kvaliteta obrazovno-vas-pitnog rada, kao i izmjenom pravilnika. Cilj je da izvještaji o eksternoj evaluaciji postanu polazna tačka svih procesa u obrazovanju, pružajući stalan uvid u to što je potrebno mijenjati i na čemu treba raditi. Naša je misija da ukažemo na značaj ovih izvještaja kao ključnih instrumenata za stalno unapređenje obrazovnog sistema.

Učenici u Crnoj Gori godinama postižu loše rezultate na PISA testiranjima, ali i na drugim međunarodnim provjerama znanja. Koje će kratkoročne i dugoročne mjere Zavod primijeniti da se ta situacija popravi?

– U susret narednom ciklusu PISA testiranja 2025. godine, sa posebnim fokusom na naučnu pismenost, Zavod za školstvo je u saradnji sa Ispitnim

NASTAVA ZA DJECU SA DRUGIH GOVORNIH PODRUČJA

Posljednjih godina, zbog velikog priliva stranaca, crnogorski obrazovni sistem se suočio sa problemom da obezbijedi nastavu za djecu sa drugih govornih područja. Da li ste zadovoljni kako je on riješen?

– Pitanje obezbjeđivanja nastave za djecu sa drugih govornih područja, zbog povećanog priliva stranaca u crnogorski obrazovni sistem, svakako je izazovno. Iako su preduzeti značajni koraci u rješavanju ovog pitanja, uključujući izradu Smjernica za uključivanje i ocjenjivanje učenika sa drugih govornih područja, potrebno je još rada kako bi se osigurala njihova potpuna implementacija u školama.

U radu sa tim đacima, ključno je uzeti u obzir njihove životne okolnosti, kao i nivo poznavanja crnogorskog jezika, individualne sposobnosti i interesovanja. Djeca koja dolaze iz drugih zemalja često se suočavaju sa mnogim izazovima, kao što su prilagođavanje na novu sredinu, različiti nastavni planovi i programi, kao i metode rada u poređenju sa onima iz država iz kojih dolaze. Zbog toga je neophodno obezbijediti adekvatan sistem podrške u svim obrazovno-vas-pitnim ustanovama.

Tokom eksterne evaluacije u školama, Zavod prati kako se i u kojoj mjeri ove smjernice sprovode. Iako analiza pokazuje da su napravljeni pozitivni pomaci, rezultati sugerišu da je potrebno dodatno unaprijediti primjenu smjernica kako bi se osiguralo da sva djeca, bez obzira na njihovu jezičku pozadinu, dobiju kvalitetno obrazovanje u Crnoj Gori. Iako smo zadovoljni dosadašnjim naporima, svjesni smo da postoji prostor za dalji napredak.

centrom osmislio niz aktivnosti pod nazivom „PISA 2025 – Nauka u fokusu“ radi unapređenja naučne pismenosti učenika.

Djecu treba pripremiti za specifičnu metodologiju PISA testiranja, koja se oslanja na logičko zaključivanje i interdisciplinarna znanja. To znači da se ne smijemo oslanjati na puko memorisanje činjenica, već na primjenljivo znanje koje će učenicima omogućiti da razmišljaju kritički i rješavaju naučne probleme. Ključnu ulogu u ovome ima inicijalno obrazovanje i razvijanje međupredmetne povezanosti,

na čemu treba raditi od samog početka školovanja. Neophodno je posvetiti pažnju kako talentovanim učenicima, tako i onima kojima funkcionalna pismenost predstavlja izazov.

U svim osnovnim i srednjim školama formirani su školski timovi koje čine nastavnici iz prirodno-matematičke grupe predmeta, ICT koordinatori i stručni saradnici, uz imenovane školske koordinatore. Zavod je putem aplikacije Teams omogućio pristup svim

◀ Nastavak sa prethodne strane

materijalima kako bi se nastavnici bolje upoznali sa prirodom zadataka na PISA testiranju. Nastavićemo sa savjetodavnim aktivnostima i redovnom komunikacijom sa školskim koordinatorima i timovima.

Ovogodišnji rezultati na eksternim testiranjima – maturskom i polumaturskom ispitu, kada je spriječeno prepisivanje, takođe su izpod očekivanja. Posebno je zabrinjavajući rezultat učenika sa diplomom „Luča“. Kako to promijeniti?

– Rezultati eksternih testiranja, kao i rezultati na PISA testiranjima, pokazuju da naši učenici uglavnom imaju tzv. reproduktivna znanja, tj. poznaju činjenice, definicije, formule, ali stečena znanja u određenoj mjeri ne znaju da primijene u konkretnim situacijama. Jasno je da nešto moramo promijeniti.

Zavod za školstvo, kroz brojne seminare i savjetovanja, kontinuirano radi na jačanju kompetencija nastavnika kako bi nastavni proces postao interaktivniji i metodološki raznovrsniji. Cilj nam je stvoriti obrazovni ambijent u kojem će učenici biti motivisani da postavljaju pitanja, istražuju, rješavaju probleme, izražavaju stavove i razmjenjuju ideje. Znanje koje stiču treba da bude praktično i primjenljivo u svakodnevnim životnim situacijama.

Želimo da učenici budu manje opterećeni postizanjem savršenih ocjena i da shvate da je ocjena samo trenutni presjek njihovog znanja i zalaganja, a ne konačan sud o njihovim sposobnostima. Ovo pitanje je složeno i zahtijeva promjenu sistema vrijednosti, usmjeravanje ka kvalitetu umjesto kvantitetu, što je

zadatak na kojem svi moramo raditi.

Ocjenjivanje je stalno u fokusu. Ipak, rezultati na eksternim testiranjima pokazuju veliki disbalans između zaključnih ocjena na kraju školske godine i ocjene na eksternom ispitu. Šta Zavod može da uradi da se to stanje promijeni?

– Zavod za školstvo kontinuirano radi na unapređenju procesa ocjenjivanja učenika. U okviru našeg projekta „Ocjenjivanje u funkciji razvoja učenika i unapređenja nastave“ fokusiramo se na integraciju formativnog ocjenjivanja u obrazovnu praksu, pored već postojećeg sumativnog ocjenjivanja. Ova metoda, koja je široko prisutna u mnogim obrazovnim sistemima sa dobrim rezultatima na PISA testiranju, omogućava sveobuhvatniji razvoj učenika.

Kreirali smo priručnik pod nazivom „Ocjenjivanje u funkciji razvoja učenika i unapređenja nastave i učenja u školi“ kako bismo nastavnicima pružili podršku u usklađivanju kriterijuma vrednovanja sa ciljevima obrazovnih programa. Naš cilj je da ih podstaknemo da, pored zadataka koji zahtijevaju reprodukciju znanja, u svojoj praksi više vrednuju rješavanje problema, kao i kreativno i kritičko mišljenje. Na taj način želimo da ocjenjivanje postane alat koji ne samo da mjeri trenutna znanja učenika, već ih usmjerava i motivise ka postizanju viših obrazovnih ciljeva.

Pored izrade pomenutog priručnika, u kontinuitetu obučavamo nastavnike kako bismo unaprijedili njihove kompetencije u praćenju i vrednovanju učeničkih postignuća.

Važan segment u radu Zavoda je međunarodna saradnja. Da li je ona, prema Vašem

mišljenju, na očekivanom nivou?

– Prepoznali smo da je međunarodna saradnja veoma značajna za unapređenje obrazovnog sistema u zemlji. Kroz brojne projekte, programe i partnerstva sa međunarodnim organizacijama, Zavod aktivno razmjenjuje iskustva, uvodi inovativne prakse i podiže kvalitet obrazovanja. Učesće u evropskim i globalnim projektima, kao što su IPA i Erasmus+, omogućava nam da razvijamo nove metode učenja, obučavamo nastavnike i jačamo kapacitete naših obrazovnih institucija. Poseban primjer toga je VETpreneur projekat, koji se fokusira na razvoj preduzetničkih vještina među učenicima, ključnih za njihovu budućnost. Naša saradnja sa organizacijama poput UNICEF-a, UNESCO-a i Savjeta Evrope dodatno osnažuje naš rad na terenu. Pilot projekat „Digitalna tehnologija za igru i učenje“, razvijen u partnerstvu sa UNICEF-om i Micro:bit fondacijom, omogućava djeci da kroz zanimljive aktivnosti stiču vještine

MEĐUINSTITUCIONALNA SARADNJA

Stalno se ukazuje na važnost međusektorske saradnje. Koliko ste zadovoljni odnosom sa drugim obrazovnim institucijama i ustanovama?

– Saradnja je ključna za uspješan obrazovni sistem i smatram da je naš odnos sa drugim obrazovnim institucijama izuzetno produktivan. Ova saradnja nam omogućava da sinhronizujemo napore u unapređenju kvaliteta obrazovanja i da bolje odgovorimo na izazove s kojima se suočavamo. Međuinstitucionalna saradnja, kao što je ona između Zavoda za školstvo i Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija, Ispitnog centra, Centra za stručno obrazovanje i Zavoda za užbenike i nastavna sredstva, ali i predškolskih ustanova, škola i domova učenika obezbjeđuje da se naši programi i inicijative sprovedu na dosljedan i efikasan način. Kroz redovne sastanke, zajedničke projekte i razmjenu stručnih mišljenja, uspijevamo da uskladimo naše aktivnosti, osiguramo kvalitetnu evaluaciju i implementaciju obrazovnih standarda, te pružimo podršku školama i nastavnicima. Naša posvećenost daljem jačanju međuinstitucionalne saradnje znači da ćemo i dalje raditi na još boljoj koordinaciji i integraciji naših napora, kako bismo osigurali da crnogorski obrazovni sistem ostane na putu kontinuiranog napretka.

21. vijeka, kao što su kritičko razmišljanje, rješavanje problema i digitalna pismenost. Kroz saradnju sa Evropskim centrom za moderne jezike Savjeta Evrope, Zavod pruža našim nastavnicima pristup seminarima, konferencijama i najnovijim resursima u oblasti jezičkog obrazovanja. Tako

su u oktobru planirane dvije značajne obuke za nastavnike, usmjerene na CLIL pristup i primjenu informacionih tehnologija u nastavi stranih jezika.

Na regionalnom i međunarodnom nivou, Zavod aktivno učestvuje u važnim obrazovnim inicijativama, poput Stalne međunarodne konferencije inspektorata i STEM alijanse, kao i CIDREE mreže. Takođe, vodimo ključnu ulogu u sprovođenju programa Eko-škole u Crnoj Gori, promovišući održivi razvoj i ekološku svijest među učenicima. Dakle, međunarodna saradnja omogućava nam da budemo u toku s globalnim trendovima u obrazovanju i da ih prilagodimo specifičnim potrebama našeg sistema. Na taj način, kontinuirano radimo na unapređenju obrazovanja u Crnoj Gori, pružajući našim učenicima najbolje moguće obrazovanje.

Lj. Vukoslavović

INTERVJU: REKTOR UNIVERZITETA CRNE GORE PROF. DR VLADIMIR BOŽOVIĆ

POLA VIJEKA BORBE ZA ZNANJE

• Ovaj jubilej predstavlja simboličko i stvarno mjesto susreta prošlosti – onog pregnuća kojim se stvarao Univerzitet – i nade u progres, budućnost koju mi želimo da kreiramo. FuturUM nije samo nada u bolje sutra, već i obećanje ukorijenjeno u nasljeđu – simbol onoga što je bilo i onoga što tek dolazi, vjera u razvoj koji neprestano traje, vođen trudom, znanjem i vizijom

• Sa sigurnošću mogu reći da je UCG povratio ugled institucije čiji su stavovi bitni, a državne institucije se sve snažnije oslanjaju na naša znanja i ekspertizu. On je sada zajednica ravnopravnih pojedinaca, gdje se pažljivo njeguje kultura rada i upornosti. Istovremeno slavimo naučna dostignuća i akademski duh. Naravno, čeka nas još mnogo posla

• Internacionalizacija obrazovanja na UCG ne samo da doprinosi obogaćivanju iskustava studenata, već i jača kapacitete Univerziteta kao centra znanja, što ga čini globalno priznatim i relevantnim

Univerzitet Crne Gore (UCG), pod sloganom FuturUM ove godine proslavlja 50 godina postojanja. U svjetlu ovog značajnog jubileja privilegija je bila razgovarati sa prof. dr **Vladimirom Božovićem**, rektorom UCG, koji slovi za nekoga ko je svojim vizionarskim razmišljanjem i djelovanjem pokrenuo niz značajnih projekata i inicijativa važnih za Univerzitet. Kroz uspostavljanje partnerskih odnosa sa prestižnim univerzitetima, Božović je povećao ugled UCG i prepoznatljivost u međunarodnim okvirima, ali i doprinio promociji nekih, pomalo zaboravljenih, temeljnih vrijednosti na kojima je nekad počivalo naše društvo kao što su uzajamno poštovanje i solidarnost. I u ovom razgovoru, podsjeća nas na važnost zajedničkog djelovanja i odgovornosti.

Sa rektorom Božovićem razgovarali smo o postignućima u prethodnom periodu, kao i o izazovima sa kojima se suočava akademska zajednica. Posebnu pažnju posvetili smo obilježavanju jubileja – pola vijeka trajanja najznačajnije obrazovne institucije u Crnoj Gori, njenom značaju, kao i o planovima za unapređenje i razvoj u narednoj deceniji.

Ovo je godina jubileja – 50 godina postojanja. Na koji način UCG integriše tradiciju sa vizijom budućnosti u sloganu FuturUM?

Da, tako je, ova godina proći će u znaku obilježavanja jubileja – 50 godina postojanja najveće obrazovne institucije u Crnoj Gori.

Već pola vijeka UCG razvija naučnu misao, obrazuje i oblikuje naše društvo. U svakoj zajednici, posebno maloj kao što je Crna Gora, univerziteti su svetionici, a naš Univerzitet, s obzirom na status, istoriju i

veličinu, ima poseban značaj i odgovornost.

Možda upravo riječi: „Uspjeh nije konačan, neuspjeh nije fatalan: hrabrost da se nastavi je ta koja se računa“, na najbolji način definišu suštinu obrazovanja i akademske misije. Dakle, naš zadatak danas nije samo da prenosimo znanje, već da razvijamo vrline, oblikujući buduće generacije da, u svijetu gdje su izazovi svakodnevnica, ostvaruju svoj puni potencijal.

Ovaj jubilej predstavlja simboličko i stvarno mjesto susreta prošlosti – onog pregnuća kojim se stvarao Univerzitet – i nade u progres, budućnost koju mi želimo da kreiramo. Otud i ovakav izbor slogana – FuturUM – dobija puni smisao. On nije samo nada u bolje sutra, već i obećanje ukorijenjeno u nasljeđu – simbol onoga što je bilo i onoga što tek dolazi, vjera u razvoj koji neprestano traje, vođen trudom, znanjem i vizijom.

Tokom ove godine organizovali smo niz aktivnosti kako bismo na adekvatan način obilježili značaj Univerziteta i njegovu ulogu u razvoju našeg društva. Spektar planiranih aktivnosti je širok – od objavljivanja obimne Monografije, preko organizovanja velikog broja različitih naučnoistraživačkih, obrazovnih i kulturnih sadržaja, do filma posvećenog jubileju Univerziteta.

Kako biste opisali put UCG od njegovog osnivanja do danas?

Ono što je karakter i misija Univerziteta, od njegovog osnivanja, 1974. godine, jeste neprekidna borba za Crnu Goru znanja. I u današnje vrijeme, u njegovim amfiteatrima, govore i perom pišu oni kojima je cilj zemlja u

dr Vladimir Božović

kojoj vlada pismenost, nauka i umjetnost. Osvrt na ono što je do sada urađeno nije nimalo lak i, koliko god toga da saberete, puno toga se izgubi u nekom prevodu. Ipak, imamo razloga da budemo ponosni.

Sve ono što smo smatrali značajnim ili, bolje rečeno, najznačajnijim tokom ovih prvih 50 godina, nastojali smo da zabilježimo i objavimo u Monografiji posvećenoj jubileju. Kroz priče, sjećanja i materijalna svjedočanstva, možemo sagledati kako je nastajala i kako se kroz vrijeme oblikovala institucija koja je temelj postojanja današnje Crne Gore.

Univerzitet je danas mjesto na kojem se pronalaze rješenja za brojne i nimalo jednostavne izazove sa kojima se kao društvo suočavamo i traže odgovori na važna pitanja budućnosti. Univerzitet postaje ključna adresa za kreiranje održivih strategija i stalni napredak u različitim oblastima društvenog i privrednog života.

U proteklih nekoliko godina bilježimo nove infrastrukturne projekte, osnivanje novih studijskih programa i jedinica, svjedoci smo modernizaciji rada na Univerzitetu. Šta je još, po Vašem mišljenju, neophodno preduzeti

kako bi UCG u potpunosti povratio ugled i dobio mjesto u društvu koje mu i pripada?

U proteklom periodu uložili smo veliki napor kako bi Univerzitet postao prostor slobode, kreativnosti i intelektualnog razvoja. Modernizovali smo servise za podršku nastavi i istraživanju, unaprijedili radne procese kroz digitalizaciju, a vodili smo računa i o „zelenoj“ strani života Univerziteta.

Sa sigurnošću mogu reći da je UCG povratio ugled institucije čiji su stavovi bitni, a državne institucije se sve snažnije oslanjaju na naša znanja i ekspertizu. On je sada zajednica ravnopravnih pojedinaca, gdje se pažljivo njeguje kultura rada i upornosti. Istovremeno slavimo naučna dostignuća i akademski duh. Posebno cijenimo i izdvajamo izvanredne rezultate koje naši članovi postižu. Naravno, čeka nas još mnogo posla.

Svjesni velike odgovornosti, u godinama koje dolaze, nastavićemo da radimo i postižemo još bolje rezultate, postavljamo više standarde u obrazovanju, istraživanju i inovacijama, osiguravajući tako akademskoj zajednici ali i našim studentima bolju i prosperitetniju budućnost.

Kako UCG planira da primijeni svoja znanja u cilju rješavanja konkretnih problema u privredi i društvu?

Univerzitet ima ključnu ulogu u definisanju strateških pravaca razvoja države i društva, posebno u ovim izazovnim vremenima. Naš cilj je da Univerzitet postane ključna institucija u društvu, u skladu sa vizijom Evropske komisije. Želimo da primijenimo znanja

Nastavak na sljedećoj strani ▶

Nastavak sa prethodne strane

koja posjedujemo kako bismo rješavali konkretne probleme, umjesto da se oslanjamo na gotova, „nametnuta“, često nefunkcionalna i skupa rješenja.

Vrijeme je i da promijenimo pristup obrazovanju. Podsticanje kreativnosti mora biti neizostavan proces nastave, umjesto puke reprodukcije nastavnog sadržaja. UCG je vrlo aktivan u sferi nauke i istraživanja. Nove generacije naših naučnika izuzetno su aktivne i postižu jako zapažene rezultate. Vjerujem da će se taj pozitivan trend nastaviti, a na rukovodstvu Univerziteta je da stvori što bolje uslove za to.

U ovoj godini, godini jubileja, organizovali smo značajan broj okruglih stolova na kojima se diskutovalo o razvoju Crne Gore u narednom periodu. Posebna pažnja bila je posvećena važnosti saradnje između akademske zajednice, privrede i državnih institucija. Siguran sam da će smjernice i preporuke, koje su usvojene, pomoći u kreiranju strategija za dugoročni razvoj i napredak Crne Gore.

Da li će i u kojoj mjeri konkretni predlozi, koji su proistekli iz diskusija koje ste pomenuli biti primjenjivi u praksi?

Analizirali smo ključne probleme i izazove države i društva, predstavljajući strateške korake za razvoj u narednih 10 godina. Diskutovalo se u okviru osam oblasti: obrazovna politika, ekonomska politika, zdravstvena politika, pravna zaštita, kulturna politika, energetska održivost, saobraćajna politika, reindustrijalizacija i digitalna transformacija.

Cilj ove inicijative bio je da se stručnoj i široj javnosti prezentuju ključne tačke za dalji razvoj Crne Gore i predstave predlozi za unapređenje označenih oblasti. Namjera je da se konkretni predlozi naše akademske zajednice objave pod nazivom „Crna Gora 2024-2034: vizija i preporuke Univerziteta Crne Gore“ i upute, zvanično, Vladi i Skupštini Crne Gore na razmatranje.

Vjerujem da je ovo od izuzetnog značaja kako za planere u državnim institucijama, tako i za donosiocle odluka na svim nivoima. Kroz ovakve inicijative, UCG ne samo da pokazuje svoju društvenu odgovornost, već i potpunu posvećenost razvoju države i društva.

Internacionalizacija UCG važna je u širem kontekstu društvenog razvoja. Koji su ključni rezultati proistekli iz bilateralnih sporazuma koje je UCG potpisao sa prestižnim evropskim i svjetskim univerzitetima?

Internacionalizacija na Univerzitetu Crne Gore prepoznata je kao jedan od prioritetnih pravaca ka jačanju međunarodne konkurentnosti i održivog razvoja. Usvajanjem Strategije internacionalizacije usmjerili smo svoje ciljeve i aktivnosti ka razvoju profila Univerziteta kao međunarodno priznatog i atraktivnog centra znanja i istraživanja. Internacionalizacija Univerziteta je kontinuiran proces, jer aktivno učešće u međunarodnom akademskom okruženju ima ključnu ulogu u obezbjeđivanju visokokvalitetnog obrazovanja, naučnih i umjetničkih dostignuća i akademske prepoznatljivosti Univerziteta. Posredno, internacionalizacija našeg Univerziteta doprinosi jačanju cjelokupnog društva.

Moram da podsjetim da je potpisano preko 80 bilateralnih ugovora sa svjetskim univerzitetima iz 33 zemlje. Trenutno, 201 student iz Crne Gore pohađa programe na inostranim partnerskim univerzitetima, dok je UCG ugostio 84 strana studenta.

Napomenuo bih da je Univerzitet odskora član još jedne međunarodno priznate mrežes – Unika (Network of Universities from the Capitals of Europe) koja okuplja 53 univerziteta iz 40 glavnih gradova Evrope. Ova mreža nudi molitna, energetska održivost, saobraćajna politika, reindustrijalizacija i digitalna transformacija.

Kao član mreže Unika, UCG ima priliku da učestvuje u radu različitih specijalizovanih radnih grupa koje su usmjerene na razvoj inovativnih pristupa u različitim aspektima djelovanja Univerziteta.

Naš cilj je da nastavimo da pružamo studentima znanja i vještine kroz internacionalnu obrazovnu ponudu koja obuhvata studijske programe na sva tri nivoa studija, kao i prateće nastavne aktivnosti.

Dakle, internacionalizacija obrazovanja na UCG ne samo da doprinosi obogaćivanju iskustava studenata, već i jača kapacitete Univerziteta kao centra znanja, što ga čini globalno priznatim i relevantnim.

U POVODU: 50 GODINA UNIVERZITETA CRNE GORE

Povodom obilježavanja jubileja Univerziteta Crne Gore (UCG), 50 godina trajanja najznačajnije obrazovne i naučne institucije u državi, u prvom dijelu godine priređen je veliki broj događaja različitih naučnoistraživačkih, obrazovnih i kulturnih profila. Najugledniji predstavnici akademske zajednice sabirali su sjećanja na postignute rezultate i predlagali inicijative za ono što predstoji i što se od akademske zajednice očekuje.

Pod sloganom FuturUM i motom Luča budućnosti, centralni događaj bila je svečana akademija održana 29. aprila, na dan osnivanja Univerziteta. Događaju, kojem su prisustvovali državni zvaničnici, predstavnici akademske zajednice, diplomate, studenti i drugi gosti, poseban ton dale su izdvoje Simfonijskog orkestra i hora Muzičke akademije UCG, uz vokalne soliste, a premijerno je prikazan dokumentarni film o Univerzitetu, autora **Nikole Vukčevića**. Organizovana je i digitalna izložba fotografija iz jubilarne monografije o Univerzitetu.

Jedina državna visokoobrazovna institucija je prošla kroz više faza razvoja, koje su karakterisali porast broja studenata i osposobljavanje domaćeg kadra, razvoj novih nauka i naučnih disciplina. Rastuće i promjenljive potrebe privrede i drugih djelatnosti, te političkih okolnosti i ciljeva nužno su uslovljavali reorganizaciju i osnivanje novih

univerzitetskih jedinica, te ukupan razvoj Univerziteta u skladu sa tendencijama obrazovnih politika visokoškolskih institucija. Naravno, sve u skladu sa namjerom njegovanog prosvjetiteljske i humanističke misije univerziteta. Ostvarenje ideje o prvom univerzitetu u Crnoj Gori započeto je 2. aprila 1974. godine u Titogradu kada su predstavnici Ekonomskog, Tehničkog i Pravnog fakulteta iz Titograda, Pedagoške akademije iz Nikšića i Više pomorske škole iz Kotora i tri samostalna naučna instituta (Istorijskog, Poljoprivrednog i Instituta za biološka i medicinska istraživanja iz Titograda), usvojili Samoupravni sporazum o udruživanju u Univerzitet u Titogradu.

Kao Dan Univerziteta proslavila se 29. april, kada je 1974. godine konstituisana Skupština Univerziteta, kao njegov organ upravljanja. Izabrani su

SVI DOSADAŠNJI REKTORI

Na čelu UCG do sada su bili: prof. dr. Mirčeta Đurović, prof. dr. Miljan Radović, prof. dr. Milenko Šaranović, prof. dr. Miloš Radulović, prof. dr. Božidar Nikolić, prof. dr. Ratko Đukanović, prof. dr. Predrag Obradović, prof. dr. Ljubiša Stanković, prof. dr. Predrag Miranović, prof. dr. Radmila Vojvodić, prof. dr. Danilo Nikolić i aktuelni prof. dr. Vladimir Božović.

predsjednik i potpredsjednik Skupštine, Izvršni odbor, rektor i dva prorektora.

Samo godinu nakon osnivanja, Univerzitet u Titogradu mijenja ime u Univerzitet „Veljko Vlahović“, koje nosi sve do 1992. godine kada dobija sadašnji naziv.

CRNOGORSKI NAUČNICI U PROJEKTIMA EVROPSKIH FONDOVA

Prve godine po osnivanju karakterišu loši uslovi rada u ovoj visokoobrazovnoj instituciji, kao što su nedostatak adekvatnog prostora, odgovarajuće opreme i domaćeg nastavnog kadra.

„Nakon određenog broja godina iškolovao se kadar na UCG i mi sada, npr. na studijama srpskog i crnogorskog jezika na Filološkom fakultetu nemamo profesora koji dolaze sa strane, jer imamo sjajan domaći kadar koji se obrazovao ovdje. Slično je i na drugim univerzitetskim jedinicama. Prešli smo put od velikog oslanjanja na pomoć sa strane do samostalnog rada, izrade naučnih projekata, doktorskih disertacija. Tako da sada možemo reći da je ovo visokoobrazovna i naučna institucija koja ima dosta malu naučnu zajednicu vrlo spremnu da odgovori na sve izazove naučnih oblasti koje postoje na Univerzitetu“, kazala je prof. dr. **Rajka Glušica** u emisiji Televizije Crne Gore (TVCG), koja je posvećena jubileju rada UCG.

Najstarija visokoobrazovna

UNIVERZITET CRNE GORE KAO POKRETAČ PROMJENA

- Jedina državna visokoobrazovna institucija prošla kroz više faza razvoja, koje su karakterisali porast broja studenata i osposobljavanje domaćeg kadra, razvoj novih nauka i naučnih disciplina
- Blizu 20 hiljada visokoškolaca stiže znanja na 105 osnovnih studijskih programa, 74 master i 28 doktorskih studija
- Na UCG se sada sprovodi preko 30 naučnoistraživačkih projekata koji se finansiraju iz evropskih i domaćih fondova, u partnerstvu sa međunarodnim srodnim institucijama i privrednim sektorom

i naučnoistraživačka ustanova u Crnoj Gori sada ima 19 fakulteta i tri naučna instituta. Blizu 20 hiljada studenata stiže znanja na 105 osnovnih studijskih programa, 74 master i 28 doktorskih programa. Nastava se odvija u Podgorici, Nikšiću, Cetinju, Bijelom Polju, Beranama, Baru, Kotoru i Igalu.

Univerzitet kontinuirano unapređuje svoje naučnoistraživačke i obrazovne kapacitete školovanjem stručnog kadra, osavremenjavanjem laboratorija, istraživačkih tehnologija i umrežavanjem sa crnogorskom naučnom dijasporom, te sa naučnicima iz regiona i svijeta.

Prof. dr. **Irena Orović**, prorektorka za nauku i istraživanje na UCG, izjavila je za TVCG da ovdášnji naučnici ravnopravno učestvuju u naučnim projektima koji se finansiraju iz evropskih fondova.

„Ekspanzija interneta je još jedna prekretnica u razvoju naučnoistraživačke djelatnosti na UCG, koja je dovela do modernog koncepta nauke. Sada su naučnoistraživački rezultati široko dostupni, a nauka je na neki način internacionalna, globalna. Tako da se UCG plasira tu kao vrlo ravnopravan partner i naši naučnici su rangirani, prema Stanfordovoj listi, među dva posto najuticajnijih naučnika u svijetu“, naglasila je ona.

Na UCG se sada sprovodi preko 30 naučnoistraživačkih projekata koji se finansiraju iz evropskih i domaćih fondova, u partnerstvu sa međunarodnim srodnim institucijama i privrednim sektorom. U prethodne tri godine na UCG je objavljeno preko hiljadu naučnih radova u renomiranim svjetskim časopisima koji su u vrhu svjetskih listi.

MONOGRAFIJA „UNIVERZITET CRNE GORE 1974-2024“: TEMELJ SVIH BUDUĆIH ISTRAŽIVANJA O NAJZNAČAJNIJOJ INSTITUCIJI

„Monografija ‘Univerzitet Crne Gore 1974-2024’ donosi pouzdane i sistematizovane podatke o nastanku, razvoju, radu i organizaciji jedinog državnog Univerziteta, prateći sve njegove mijene kroz poluvjekovno trajanje“, kazala je prof. dr. **Rajka Glušica**, članica Uređivačkog odbora ove publikacije.

„Sa preko 300 strana Monografije kroz brojne podatke i fotografije dobijamo potpunu sliku stanja na Univerzitetu u svim fazama njegovog razvoja, ali i podsjećanje na značajne ljude, univerzitetske profesore, studente i događaje koji su presudno uticali na sudbinu Univerziteta. Monografija predstavlja kapitalno djelo koje će biti temelj svih budućih istraživanja o najznačajnijoj obrazovnoj, naučnoistraživačkoj i umjetničkoj instituciji u Crnoj Gori“, rekla je profesorica Glušica.

Na promociji djela su govorili članovi Uređivačkog odbora koji su bili aktivni učesnici u kreiranju ovog izdanja tokom protekle godine.

Prof. dr. **Ljubiša Stanković**, predsjednik Uređivačkog odbora Monografije, naglasio je: „Jubilej 50 godina postojanja UCG je svakako najznačajniji događaj u državi ove godine.“

„Monografija koju promovišemo je napisana da bi se zabilježili i od zaborava otrgli mnogi važni događaji iz poluvjekovnog života Univerziteta, koji su u vezi sa njegovim osnivanjem, razvojem, organizacijom, reformom, da bi se ukazalo na svijetle primjere i dostignuća, kao i na posebnu društvenu misiju u razvoju Crne Gore i ponovnom zaokruživanju njene, sa manjim istorijskim prekidima, hiljadugodišnje državnosti“, objasnio je profesor Stanković.

„UCG, kao jedini državni univerzitet, a donedavno i jedina visokoškolska institucija u Crnoj Gori, ima veliku društvenu odgovornost da svim građanima Crne Gore koji žele da stiču visoko obrazovanje, koji žele da permanentno uče i šire svoja znanja, obezbijedi da to na najvišem nivou ostvare u Crnoj Gori. A ljudi i znanje su najveći potencijali i najbolje ulaganje u budućnost jednog društva i države“, ocijenio je Stanković.

Monografija dokumentuje i značaj organizacionih jedinica Univerziteta koje su se kroz nastavnu, naučnoistraživačku i projektnu djelatnost pozicionirale na akademskoj mapi Evrope.

„Ništa nije moćnije od ideje čije je vrijeme došlo. Sazrijevanjem i potrebama vremena i društva, prije 27 godina je osnovan i počeo rad Medicinski fakultet

UCG“, istakao je prof. dr. **Miodrag Radunović**, dekan tog fakulteta.

„Kadrovski jaki i usmjereni ka nauci, koračamo složno, kreirajući studentima viziju budućnosti utemeljenu na humanosti“, kazao je Radunović predstavljajući programe Medicinskog fakulteta. Sa preko tri hiljade diplomiranih studenata i stalnim razvojem infrastrukture, Fakultet se, smatra on, neprekidno razvija.

„Uvođenjem specijalizacija iz svih grana medicine, uz podršku profesora sa eminentnih fakulteta iz regiona, omogućićemo kvalitetnu edukaciju i transfer znanja, time i zadržavanje mladih kolega u Crnoj Gori. Stvaraju se uslovi da oni mogu ostvariti svoje ambicije unutar zemlje uz kvalitetnu valorizaciju rada“, poručio je Radunović.

Pored naučnoistraživačkog i obrazovnog aspekta, Monografija dokumentuje i aspekte evolucije kulturnog i umjetničkog života naše zemlje, koji se, kako smatra prof. dr. **Nikola Vukčević**, jasno dijeli na period „prije i nakon uspostavljanja akademskih institucija za obrazovanje umjetnika u Crnoj Gori“.

„Uspostavljanjem Muzičke akademije, Fakulteta likovnih umjetnosti i Fakulteta dramskih umjetnosti na Cetinju došlo je do pojave suštinskog impulsa za razvoj i dalju diferencijaciju umjetničkih disciplina i obrazovnih profila, te kreiranja različitih kompleksnih aktivnosti. Kvalitet obrazovanja koje ove institucije danas nude iz niza umjetničkih disciplina ističe se višedecenijskim iskustvom, razvojem metoda, međunarodnom interakcijom i multidimenzionalnom komunikacijom sa umjetničkom praksom, a navedene institucije, bez dileme, imaju ključnu ulogu u formiranju cjelokupne kulturne scene Crne Gore“, naveo je Vukčević.

Prof. dr. **Sonja Tomović-Šundić** je zaključila da je od osnivanja 1974. godine Univerzitet „stjecište znanja i nauke, akademska zajednica predavača i studenata, lozinka naše prosvijećenosti, bez koje je nemoguće govoriti o duhovnom i kulturnom, ali političkom i ekonomskom razvitku Crne Gore. Ova monografija je sinteza njegovog razvojnog puta i sazrijevanja u respektabilnu instituciju, nastojanje da se napravi što sveobuhvatniji pregled i valorizuju najznačajniji procesi i njihovi učesnici koji su obilježili njegovo poluvjekovno trajanje. S namjerom da se ukaže na magistralne pravce njegovog strateškog djelovanja u XXI vijeku.“

USPOSTAVLJENI TEMELJI VISOKOG OBRAZOVANJA

Rad i organizaciju UCG na početku 21. vijeka karakterišu dva činioca i to Zakon o visokom obrazovanju iz 2003. godine i reforma u skladu sa principima Bolonjske deklaracije potpisane iste godine. To je za UCG bila i izborna godina, jer je istekao drugi mandat rektoru prof. dr. **Predragu Obradoviću**, a na to mjesto je izabran prof. dr. **Ljubiša Stanković**.

On je bio jedan od najboljih studenata Elektrotehničkog fakulteta (ETF), gdje je kasnije bio profesor, a rektor UCG u dva mandata. O tome kakvo je njegovo viđenje UCG i kako je svoje iskustvo uložio u napredak državnog Univerziteta, Stanković za sajt UCG kaže: „U vrijeme kad sam ja studirao i neposredno nakon toga na ETF-u je dominirao kadar formiran tokom osnivanja Fakulteta i Univerziteta, uz brojnu pomoć vodećih profesora iz ondašnje Jugoslavije, posebno Beograda. Bila je to generacija čija je misija bila uspostavljanje temelja visokog obrazovanja u Crnoj Gori, od presudne uloge za društvenu emancipaciju, kulturni i ekonomski razvoj ovog prostora. Zbog toga se moramo uvijek prisjetiti sa velikim poštovanjem i odnositi sa uvažavanjem prema tim doajenima elektrotehnike i Univerziteta u Crnoj Gori. Pošto su studije već bile utemeljene, mojoj generaciji je pripala istorijska dužnost da pokuša napraviti ovaj Univerzitet prepoznatljivim na međunarodnoj sceni kako svojim naučnim radom, tako i reformama visokog obrazovanja koje će ga učiniti

Nastavak na sljedećoj strani

U POVODU: 50 GODINA UNIVERZITETA CRNE GORE

◀ Nastavak sa prethodne strane

dijelom evropskog i svjetskog sistema visokog obrazovanja.

Do promjene generacija u rukovođenju Univerzitetom dolazi 2003. godine kada sam izabran za rektora. Prije mene je bilo sedam rektora i lijepa činjenica je bila da su u tom trenutku svih sedam prvih rektora bili živi. Ja sam, čini mi se, bio prvi na poziciji rektora koji je i svoje osnovno univerzitetsko obrazovanje stekao na Univerzitetu Crne Gore. Imao sam i posebno zadovoljstvo da skoro svim prethodnim rektorima i lično uručim tada ustavnopovjenu povelju zaslužnog profesora emeritusa. Nakon toga se nastavlja tradicija da Univerzitetom upravljaju rektori čija je alma mater UCG ili, što bi slobodno preveli, rektori od te 2003. godine do danas su ‘djeca Univerziteta Crne Gore’.”

NASTAVA U SKLADU SA BOLONJSKOM DEKLARACIJOM

Stanković naglašava da mu je izuzetno zadovoljstvo i čast što je obavljao funkciju rektora UCG, djelimično se odričući vremena koje je trebalo biti posvećeno naučnim istraživanjima.

„U tom periodu, od 2003. do 2008. godine, urađeno je dosta toga kada je o reformi Univerziteta riječ. Reformisan je nastavni proces i usaglašen sa evropskim standardom koji je predstavljala Bolonjska deklaracija. Reforma je tada veoma pažljivo urađena, uz inovativni pristup, tako da novi sistem bude potpuno usklađen i sa traženim okvirom kvalifikacija u Crnoj Gori. Napisan je i usvojen set ključnih normativnih akata, počev od Zakona i Statuta do brojnih pravilnika kojima je uređen sistem visokog obrazovanja na UCG, a što je objavljeno u knjizi ‘Dokumenti 2004’, poznatoj kao ‘Plava knjiga’. Dosta toga što je objavljeno u toj knjizi je predstavljalo temelj za dalji rad ne samo UCG nego i privatnih visokoškolskih ustanova koje su se osnivale u narednom periodu. Odradena je digitalizacija nastavnog procesa i rezultata studiranja, što nam je omogućilo da već 2005. godine imamo digitalnu bazu i mogućnost pregleda opterećenja nastavnika i uspjeha

KAPITALNI INFRASTRUKTURNI PROJEKTI

U proteklih nekoliko godina, na inicijativu rektora UCG prof. dr Vladimira Božovića, realizovan je veliki broj važnih infrastrukturnih projekata koji su doprinijeli stvaranju modernog i funkcionalnog univerzitetskog okruženja. Završena je ili detaljnim planom predviđena realizacija velikog broja kapitalnih infrastrukturnih projekata višemilionske vrijednosti. Izvršena je adaptacija na zgrada-ma gotovo svih univerzitetskih jedinica kao i na zgradi Rektorata UCG.

Rukovodstvo Univerziteta ponosno je na rekonstrukciju Amfiteatra 106 na Elektrotehničkom fakultetu koji se, simbolički govoreći, smatra mjestom gdje se „rađa budućnost ove zemlje“. Obnovljeni su gotovo svi manji amfiteatri na Elektrotehničkom fakultetu kao i pojedini amfiteatri i učionice Prirodno-matematičkog, Građevinskog, Medicinskog i Pomorskog fakulteta.

Predviđena je adaptacija zgrade tehničkih fakulteta (dilatacija B) sa ukupnom vrijednošću od oko osam miliona eura, čime će se dodatno poboljšati funkcionalnost i izgled ovog objekta. U toku su obimni radovi na dilataciji A koji podrazumijevaju sanaciju eksterijera zgrade – fasadnu bravariju i fasadu, kao i hidroizolaciju dijela krova zgrade. U završnoj fazi je i adaptacija ulaznog hola zgrade tehničkih fakulteta, a ugovorena vrijednost radova iznosi oko milion eura. Pravovremenom i kompetentnom reakcijom Univerziteta obezbijeđeno je tri miliona eura za rekonstrukciju i nadogradnju aneksa zgrade tehničkih fakulteta gdje su smještene laboratorije.

Prema riječima rektora Božovića, ova

zgrada je čvorište univerzitetskog života u Crnoj Gori, najznačajnijeg obrazovnog i naučnog zdanja koji posjeduje Univerzitet i njegova sanacija je prioritet.

Pri kraju su radovi na adaptaciji nekoliko amfiteatara na Ekonomskom fakultetu, kompletno opremljenih računarskom i ostalom opremom kao i izgradnji velikog amfiteatra na Građevinskom fakultetu (vrijednost radova iznosi oko 400 hiljada eura), a pokrenut je i projekat postavljanja solarnih panela na ravnim krovovima ovog fakulteta.

Kroz donaciju Agencije Tika rekonstruiše se zgrada Fakulteta dramskih umjetnosti na Cetinju. Vrijednost donacije iznosi oko 350 hiljada eura. U toku je i rekonstrukcija zgrade Muzičke akademije koja se realizuje iz sredstva Ministarstva kulture, u vrijednosti od oko 100 hiljada eura. U saradnji sa Opštinom Kotor u planu je rekonstrukcija dijela prostora na Pomorskom fakultetu u vrijednosti oko 400 hiljada eura.

Započetim planom rekonstrukcije i dogradnje nakon 17 godina, Arhitektonski fakultet će proširiti prostorne kapacitete sa postojećih 800 na 5.000 kvadrata. Univerzitet je ovaj projekat dobio uspješnom kandidaturom kroz kapitalni budžet, a ukupna vrijednost radova je preko četiri miliona eura.

Važna infrastrukturna investicija planirana je i za zgradu Filozofskog fakulteta, u koju će u narednom periodu, kako je predviđeno projektom adaptacije, biti uloženo preko 2.5 miliona eura. Takođe, u izgradnju sportske sale za potrebe Fakulteta za sport i fizičko vaspitanje biće uloženo preko dva miliona eura.

UCG je iz sopstvenih i budžetskih sredstava, prethodno, finansirao sanaciju krova i fasade ove zgrade kojom je riješen dugogodišnji problem prokišnjavanja krova i hidroizolacije.

Takođe, u narednom periodu planirana je izgradnja zgrade Filološkog fakulteta čija je vrijednost procijenjena na više miliona eura.

U cilju modernizacije univerzitetskog kampusa, realizovani su brojni projekti koji su značajno unaprijedili funkcionalnost, estetiku i bezbjednost ovog prostora.

Izgrađeno je nekoliko parkova, od kojih se posebno ističe novi Studentski park na potezu oko zgrada tehničkih fakulteta, koji se prostire na 25 hiljada kvadratnih metara sa novoizgrađenim sportskim terenom. Realizovani su i dodatni projekti koji su u značajnoj mjeri unaprijedili izgled univerzitetskog kampusa. Između ostalog, postavljeno je osvjjetljenje oko zgrade tehničkih fakulteta, što je značajno doprinijelo sigurnosti studenata i zaposlenih.

U završnoj fazi je i projekat idejnog rješavanja za Unistan 3. Takođe, u saradnji sa privatnim investitorima, realizovani su ugovori o izgradnji dva stambena objekta, čime Univerzitet dobija oko 20 novih stambenih jedinica. Plan je da jedan dio raspoloživih jedinica koriste saradnici u nastavi, gostujući profesori i istraživači, dok bi ostale stambene jedinice bile uključene u raspodjelu u cilju rješavanja stambenog pitanja zaposlenih na Univerzitetu. Ovo je važan projekat koji će u velikoj mjeri uticati na poboljšanje kvaliteta života zaposlenih, ali i na jačanje osjećaja opšte sigurnosti i pripadnosti.

Foto: Duško Miljanić

ostvare ekonomski rast. U tom cilju već su objavljeni pozivi za saradnju organizacijama, privatnim licima i startapovima koji obavljaju inovacionu djelatnost.

Prateći najsavremenije trendove i dostignuća, objekat NTP je opremljen savremenim tehničko-tehnološkim rješenjima koja će osigurati najveći mogući stepen energetske efikasnosti i komfora za sve zaposlene u tom prostoru. Projektovan u savremenom stilu, uz visok stepen funkcionalnosti NTP Crne Gore predstavljaće jedinstveno mjesto na kojem će se okupljati zainteresovani predstavnici akademskog, poslovnog i društvenog života.

Vodeći računa o kvalitetnim idejama, preduzimljivim pojedincima i timovima, a vođeni željom da stimulišu kreativnost, inovativno razmišljanje i dijeljenje ideja, NTP svojim korisnicima nudi savremen i tehnološki napredan poslovni prostor u kojem je moguće unaprijediti i razvijati postojeće, ali i kreirati nove inovativne biznise. NTP nudi i tzv. Coworking prostore, koji su zamišljeni kao mjesto za razmjenu ideja i kreiranje novih startapova, te aktivnosti saradnje i daljeg umrežavanja. Postojeće mogućnost korišćenja specijalizovanih laboratorija koje će služiti primijenjenim naučnim istraživanjima, čijim bi se rezultatima mogli unaprijediti postojeći ili kreirati novi biznisi.

NTP pruža podršku startapovima i kompanijama u ubrzavanju njihovog razvoja, osnivanju novih tržišta i privlačenju investicija. On će kreirati programe i usluge prilagođene specifičnim potrebama kompanija u različitim fazama razvoja.

„Cilj nam je da kroz transfer znanja i vještina našim korisnicima omogućimo sticanje savremenih i u praksi

probanih znanja kojima će adekvatno odgovoriti na izazove sa kojima se svakodnevno suočavaju. NTP Crne Gore će se u realizaciji edukativnih aktivnosti voditi premisom spoja naučnoistraživačkih poduhvata i praktičnih vještina koji su temelj uspješnih organizacija i sistema“, ističu u toj instituciji.

INTENZIVNO SE RAZVIJA MEĐUNARODNA SARADNJA I MOBILNOST

UCG sarađuje sa brojnim svjetskim univerzitetima na osnovu bilateralnih ugovora. Prvi međunarodni ugovor potpisan je 1975. godine sa državnim univerzitetom Floride, a sada ima 69 bilateralnih sporazuma sa univerzitetima Evrope i svijeta, kao i 138 međuinstitucionalnih za kreditnu mobilnost u okviru programa Erasmus+.

Odlazna i dolazna mobilnost istraživača, nastavnika, studenata i nenastavnog osoblja vid je međunarodne saradnje Univerziteta, koju intenzivno razvija i kojom se postiže njegova vidljivost i internacionalizacija, ali i podiže kvalitet nastave i naučnih istraživanja razmjennom iskustava. Kancelarija za međunarodnu mobilnost u Rektoratu pruža podršku pri odlaznoj i dolaznoj mobilnosti studenata, nastavnog i nenastavnog osoblja.

Univerzitet je postao član ULISEUS (ULYSSEUS) mreže evropskih univerziteta, čiji je cilj povezivanje najprestižnijih institucija visokog obrazovanja u Evropi, kako bi se kreiranjem kapaciteta za inovacije i formiranjem teritorijalnih i digitalnih inovacionih ekosistema udruženo prevazišli najveći izazovi sadašnjice. Učešćem u ovoj mreži, Univerzitet će ponuditi osoblju i studentima dodatne mogućnosti umrežavanja unutar EU i više prilika za

Foto: Duško Miljanić

učesće u interdisciplinarnim istraživačkim projektima.

STUDENTSKO UDRUŽIVANJE POČELO 1967. GODINE

Studenti su punopravni članovi akademske zajednice, koji učestvuju u svim njenim aktivnostima i nastavnom, naučnoistraživačkom i stručnom radu. Način na koji su studenti organizovali svoje aktivnosti unutar Univerziteta mijenjali su se u skladu sa strukturnim promjenama UCG. Godine 1967. počinje njihovo udruživanje, i to u okviru nekoliko fakulteta i viših škola, koji će kasnije osnovati Univerzitet u Titogradu.

Studentski parlament Univerziteta Crne Gore (SPUCG), krovno studentsko predstavničko tijelo, putem kojeg studenti sada štite svoja prava i unapređuju status u akademskoj i opštoj zajednici, formirano je 2004. godine. Od svog osnivanja kontinuirano radi na poboljšanju uslova studentskog života i jačanju položaja i uloge studentske populacije u Crnoj

Gori. Sprovodi programe koji se tiču visokog obrazovanja, nauke, umjetnosti, kulture i sporta, te sarađuje sa institucijama, ustanovama i organizacijama značajnim za položaj studenata. Svoj rad SPUCG definisao je Statutom, a bliže uredio Pravilnikom o organizaciji izbora za članove SP, predsjednika i članove studentskih vijeća na univerzitetskim jedinicama, zatim imaju i Poslovnik o radu Skupštine, Pravilnik o radu i izboru studentskog ombudsmena i Pravilnik o radu generalnog sekretara.

Najvažniji projekti koje je ovo tijelo pokrenulo u proteklom periodu su iz oblasti edukacije, zapošljavanja, kulture, sporta i humanitarnih akcija. Za uspješan i kontinuiran rad SP je 2016. godine dobio veliko međunarodno priznanje – postao je član Evropske studentske unije (ESU), krovne organizacije nacionalnih studentskih unija iz cijele Evrope.

Formalna i suštinska uključenost SPUCG u evropske okvire djelovanja značila je ne samo

bolju vidljivost crnogorskih studenata u Evropskom prostoru visokog obrazovanja, učesće na međunarodnim konferencijama i brojnim projektima, već i doprinos većoj internacionalizaciji samog Univerziteta.

Na UCG postoji i više manjih studentskih organizacija koje djeluju na različitim poljima i sa različitim programskim opredjeljenjima, ali koje sveukupno doprinose poboljšanju kvaliteta studentskog života i standarda, kao i promociji studentskog aktivizma.

Na Univerzitetu Crne Gore jedinstvenog su stava da će u godinama koje slijede biti posvećeni unapređenju postojećih i osnivanju novih studentskih programa, razvoju naučnoistraživačkih aktivnosti, poboljšanju infrastrukture i tehnologije, intenzivnijoj internacionalizaciji, digitalizaciji i tješnjoj saradnji sa društvom i privredom radi transfera znanja i vještina. No sve će to mnogome zavistiti od finansijske podrške države.

Priredila O. Đ.

Foto: Duško Miljanić

Foto: Duško Miljanić

OBILJEŽEN EVROPSKI DAN JEZIKA

JEZIČKE RADIONICE SA AMBASADORIMA

U organizaciji ministarstva evropskih poslova i prosvjete, nauke i inovacija, kao i Evropske kuće, a uz finansijsku podršku Evropske unije kroz projekat EU4ME, u Podgorici je obilježen Evropski dan jezika.

Tim povodom, u Evropskoj kući su organizovane neformalne jezičke radionice i druženje učenika OŠ „Savo Pejanović“ sa ambasadorima Austrije, Francuske, Italije, Mađarske, Njemačke, Rumunije, Slovačke, Slovenije i Ujedinjenog kraljevstva, kao i otpravnicom poslova u Ambasadi Poljske i savjetnikom u Ambasadi Holandije.

Događaj su otvorile ministarke prosvjete, nauke i inovacija i evropskih poslova prof. dr **Andela Jakšić-Stojanović** i

Maida Gorčević, kao i ambasador EU **Johan Satler**.

Ministarka Jakšić-Stojanović istakla je da je odgovornost Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija da omogući mladima pristup bogatstvu jezika ne samo kako bi stekli vještine za tržište rada, već i da bi postali građani svijeta otvoreni za nova znanja i perspektive.

„Jezik nije samo sredstvo komunikacije, to je most koji povezuje generacije, kulture i tradicije, čuvajući našu prošlost i gradeći temelje za budućnost. Kroz promociju višjezičnosti, njegujemo međukulturni dijalog, razumijevanje i poštovanje među narodima Evrope. U Crnoj Gori, zemlji sa višeslojnom kulturnom baštinom, ova vrijednost je temeljna za naš identitet“, poručila je ona.

Ministarka Gorčević je kazala da se Evropski dan jezika obilježava širom Evrope radi promocije bogatstva evropskih jezika i kultura i podsjetila da u Evropi ima oko 220 izvornih jezika, a da u Evropskoj uniji postoje 24 službena jezika.

Ona je navela da će onog trenutka kada Crna Gora postane članica EU, crnogorski jezik

postati službeni jezik Evropske unije, a djeca punopravni građani EU sa svim onim mogućnostima učenja, studiranja, putovanja, kao i svi drugi koji žive u EU.

Ambasador Satler je pozvao djecu da nastave da uče, istražuju i uživaju u ljepoti jezika oko nas.

„Proslavljanjem jezičke

raznolikosti, slavimo takođe i kulturnu raznolikost. Svaki jezik koji govorimo ili učimo nas vodi ka bližem razumijevanju vrijednosti, muzike, hrane i priča drugih ljudi. Pokazuje nam da, iako smo svi jedinstveni, dio smo i veće, zajedničke evropske porodice. Zato se EU snažno zalaže za promovisanje višjezičnosti“, kazao je on.

Kroz druženje, sa ambasadorima, osnovci su obogatili svoje poznavanje stranih jezika i naučili nove izraze na njemačkom, francuskom, holandskom, italijanskom, mađarskom, poljskom, rumunkom, slovačkom, slovenačkom i engleskom jeziku i obogatili svoje znanje o kulturama tih država. Takođe, ambasadori su od osnovaca naučili riječi i izraze na crnogorskom jeziku.

Lj. V.

Izvor: Ministarstvo evropskih poslova

U OSNOVNIM ŠKOLAMA „RADOJICA PEROVIĆ“ I „ANTO ĐEDOVIĆ“ OTVORENE EDTECH LABORATORIJE UNAPREĐENJE DIGITALNIH VJEŠTINA

FOTO: Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija

Ministarka prosvjete, nauke i inovacija prof. dr **Andela Jakšić-Stojanović** posjetila je OŠ „Radujica Perović“ u Podgorici u kojoj svečano je otvorena EdTech laboratorija.

Kako saopšteno iz Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija, trenutno je u Crnoj Gori u toku opremanje 32 laboratorije u osnovnim i srednjim školama koji, pored ostalog, uključuju najsavremeniju opremu poput 3D reciklatora i štampača, setova robota i laptopova, a planirano je da u narednom periodu bude opremljeno još 100 ovakvih vježbaonica.

Istaknuto je da će u okviru ovih laboratorija učenici imati priliku da unaprijede, ne samo digitalne, već i prezentacione, organizacione, preduzetničke, leaderske i druge vještine, a posebna pažnja će biti posvećena implementaciji projekata koji realizuju eko-programe i koji doprinose svim aspektima održivog razvoja – socijalnim, ekonomskim i ekološkim.

„Na ovaj način ćemo stvoriti preduslove

za realizaciju nastave iz STEM disciplina, prvenstveno robotike i programiranja, ali i promovisati implementaciju kreativnog i interaktivnog učenja u ostalim disciplinama“, navode iz resora prosvjete, nauke i inovacija.

Ministarka Jakšić-Stojanović posjetila je istim povodom i OŠ „Anto Đedović“ u Baru. I ova škola dobila je laboratoriju koja sadrži najsavremeniju opremu poput 3D reciklatora i štampača, setova robota, laptopova, a uprava škole se potrudila da osmisli i kreira podsticajan ambijent u kojem će učenici, kroz najsavremenije metode i tehnike, sticati nova znanja.

„Posebno raduje činjenica da su talentovani učenici ove škole već izradili prve proizvode koristeći opremu koja im je na raspolaganju, tako da smo sigurni da će upravo ova laboratorija biti mjesto gdje će naši učenici kroz interaktivni i kreativni pristup rješavanju problema steći nova znanja i vještine“ istakla je Jakšić-Stojanović prilikom posjete.

Lj. V.

MINISTARKA JAKŠIĆ-STOJANOVIĆ POSJETILA FRANCUSKU EVROPSKU ŠKOLU VAŽAN MOST IZMEĐU DVA NARODA

Ministarka prosvjete, nauke i inovacija prof. dr **Andela Jakšić-Stojanović** i ambasadorica Francuske u Crnoj Gori **An Mari Maske** posjetile su Francusku evropsku školu u Podgorici (EFEP). Tom prilikom ukazano je na značaj ove škole u Podgorici kao međunarodne obrazovne institucije koja pruža obrazovanje djeci svih nacionalnosti, saopšteno je iz Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija.

Kako je istaknuto, Francuska evropska škola u Podgorici, kao dio mreže AEFE, omogućava učenicima uzrasta od dvije i po do 18 godina da usvoje kvalitetno obrazovanje koje je u skladu sa francuskim obrazovnim standardima.

Ministarka Jakšić-Stojanović istakla je da ova obrazovna institucija ima ključnu ulogu u obrazovanju

mladih ljudi u Crnoj Gori, te da je njeno postojanje simbol naše posvećenosti međunarodnom obrazovanju i kulturnoj razmjeni. Ona je naglasila važnost učenja francuskog jezika, koji se smatra jednim od najvažnijih jezika u međunarodnoj komunikaciji i kulturi.

Ambasadorica Maske je ocijenila da učenje francuskog jezika predstavlja značajan iskorak za mlade u Crnoj Gori, te da vjeruje da će Francuska evropska škola u Podgorici nastaviti da inspiriše učenike i pruža im alate potrebne za uspjeh u budućnosti.

Ambasadorica je naglasila da ova škola ne samo da pruža obrazovanje, već i promovise kulturnu razmjenu između Francuske i Crne Gore, kao i da je važan most između dva naroda.

Lj. V.

FOTO: Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija

ZAVOD ZA UDŽBENIKE I I NASTAVNA SREDSTVA – PODGORICA OBILJEŽIO SVJETSKI DAN UČITELJA

„UČITELJI SU SRCE OBRAZOVANJA“

- Sava Kovačević: U radu sa djecom potrebno je puno strpljenja, inspiracije i taktičnosti
- Gordana Vučinić: Tek kad sjedinite ljubav prema materiji i prema učenicima, imate izgleda da budete dobar učitelj
- Anđela Bulajić: Obrazovanje i znanje su jedine stvari koje vam niko ne može oduzeti

Povodom Svjetskog dana učitelja, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva – Podgorica organizovao je u centralnoj knjižari u Ulici Novaka Miloševa razgovor s prosvjetnim radnicima pod nazivom „Učitelji su srce obrazovanja“. Učesnici ovog događaja – nastavnici i učenici istakli su značaj učitelja u oblikovanju budućih generacija i važnost njihove uloge u društvu.

Organizatorica i moderatorica večeri **Jadranka Đerković** podsjetila je na staru grčku posloviцу: „Ako ne budemo imali krojača, ići ćemo bez odjeće, ako ne budemo imali obučara, ići ćemo bos, a ako ne budemo

imali dobrih učitelja, neće nas biti“. Ona je ocijenila da je učiteljska profesija jedna od najodgovornijih i najljepših, dodajući da u 21. vijeku obrazovanje i vaspitavanje djece veoma izazovno zbog brojnih društvenih problema koji se prenose i na školu.

Učitelj **Sava Kovačević** govorio je o izazovima profesije i razlozima zašto ju je izabrao. On je kazao da je učitelj prva osoba koja motiviše i inspiriše, koja daje krila djeci i služi im kao model kako da se ponašaju i na koji način da teže svojim ciljevima.

„U tom kontekstu i razmišljam o svom zanimanju. Srećan

sam što sam učitelj i uživam u svom pozivu. To je profesija zahvaljujući kojoj primam puno ljubavi, ali je i puno dajete. U radu sa učenicima potrebno je puno strpljenja, inspiracije i taktičnosti“, istakao je on.

Profesorica crnogorskog – srpskog, bosanskog i hrvatskog jezika i književnosti **Gordana Vučinić** navela je da je odgovornost nastavnčkog poziva osjetila već na prvom času.

„Koliko god znate, plaši vas pedagoški efekat onoga što govorite i mogućnost da će učenici nešto pogrešno percipirati. Zato obradu svakog djela završavam razgovorom o idejnom sloju kako bih bila sigurna da smo postigli planirani ishod“,

kazala je ona.

Prema njenim riječima, poželjno je da predavač posjeduje harizmu i moć da pridobije i nezainteresovanog slušaoca.

„Tek kad sjedinite ljubav prema materiji i prema učenicima, imate izgleda da budete dobar učitelj. Dostojni ste imena učitelja jedino ako kod učenika razvijate duh slobodnog, kritičkog mišljenja i osjećaj lične odgovornosti“, naglasila je ona.

Nekadašnja učenica Gimnazije, pjesnikinja i producentkinja **Andela Bulajić** govorila je o uticaju profesora na njen život i karijeru.

„Učenje se ne završava završetkom škole. Obrazovanje

i znanje su jedine stvari koje vam niko ne može oduzeti“, poručila je ona.

Najljepše priznanje profesiji učitelja odali su predškolci i učenici osnovne škole **Črna Đukić, Maksim Vučeković, Viktor Šćekić, Mihaela Martinić, Iva Čupić, Kalina Vučević, Iva Vukićević, Konstantin Žižić, Katja Duborija, Aleksandra Stanišić i Filip Duborija**, kao i maturantkinja **Lejla Agović**. Oni su recitovanjem poezije, navođenjem citata i svojim literarnim radovima dirljivo iskazali zahvalnost svojim nastavnicima, potvrđujući ljubav i poštovanje između daka i učitelja.

Lj. V.

USPJEH UČENIKA OŠ „ILIJA KIŠIĆ“ NA MEĐUNARODNOM FESTIVALU DEČJEG KNJIŽEVNOG STVARALAŠTVA

JOVANU BRAJKOVIĆU PRVA NAGRAĐA

- Nađa Živanović i Aleksa Radulović pohvaljeni

Učenici IX-a OŠ „Ilija Kišić“ iz Zelenice bili su uspješni na Međunarodnom festivalu dečjeg književnog stvaralaštva „Želim da budem dete“ u Kragujevcu koji je organizovalo Udruženje „Gdje su knjige nema brige“. **Jovan Brajković** osvojio je prvo mjesto za prozni rad „Moja pustolovina“, u konkurenciji viših razreda, dok su **Nađa Živanović i Aleksa Radulović** pohvaljeni.

Njihova mentorka je profesorica **Tamara Komar**.

„Jovanov rad ima čvrstu kompozicionu strukturu. Uvod ne obećava, ali intrigira – kišni dan, soba, televizor, dječak, ali možda se, ipak, nešto dogodi. I

zaista, san donosi neočekivani preokret. Dječak narator postaje putopisac i dok udobno leti na krilima ptice, nadahnjuje se ljepotama zemlje u kojoj živi. Let počinje u svom zavičaju, Boki Kotorskoj. Pa nailazi na Lovćen i dok se sjeća riječi Ljubomira Nenadovića o Lovčenu i vladici, već je iznad Škardarskog jezera. Pojavljuju se vrhovi Prokletija, namiguju im gorske oči Plavskog i Biogradskog jezera, lagano vazduhom jedre iznad kanjona Tare, Durmitor ih dočekuje raširenih ruku. Kakva avantura! Dječak je putovao, a da nije izašao iz kuće. Upoznao je ljepotu svijeta vođen maštom i znatiželjom, onako kako je naučio od

svog omiljenog pjesnika Jovana Jovanovića Zmaja“, navela je mentorka, i dodala da je Jovanova priča objavljena u Zborniku izabranih radova.

Tamara Komar i Jovan Brajković bili su gosti Festivala u Kragujevcu, ali i učesnici sadržajnog i dobro osmišljenog programa. Profesorica Komar prisustvovala je stručnom skupu „Knjigoljublje – odgovornost ili zabava“, a Jovan je na Trgu heroja, na javnom času pročitao nagrađeni rad i govorio za RTV Vojvodina. Nagradu mu je, u Pozorištu za decu i mlade Kragujevac, uručio organizator Festivala, pjesnik **Aleksandar Janjušević**.

Lj. V.

OKRUGLI STO „PISMENOST ZA XXI VIJEK“

PREDUSLOV ZA OSTVARIVANJE DRUGIH LJUDSKIH PRAVA

- Aleksandra Lalević: Pismenost prepoznata ne samo kao pravo po sebi, već kao mehanizam za ostvarivanje drugih ljudskih prava
- Gordana Bošković: Potrebno je da države niskovalifikovanim osobama obezbijede oblike usavršavanja koji im omogućavaju da se njihove vještine procijene i utvrde nedostaci, te da dobiju individualizovani paket za obrazovanje/ osposobljavanje

Funkcionalna pismenost je jedna do ključnih kompetencija i neophodno je da odrasli uspješno prevazilaze izazove i probleme sa kojima se susrijeću u radnom, porodičnom i društvenom okruženju, ukazano je na okruglom stolu „Pismenost za XXI vijek“ koji je Centar za stručno obrazovanje organizovao u Podgorici povodom Međunarodnog dana pismenosti.

Direktorica Centra za stručno obrazovanje **Aleksandra Lalević** istakla je da je pismenost prepoznata ne samo kao pravo po sebi, već kao mehanizam za ostvarivanje drugih ljudskih prava. Ona je podsjetila da je UNESCO pokrenuo inicijativu za obilježavanje Međunarodnog dana pismenosti radi podsjećanja na važnost pismenosti sa jedne, i upozoravanja na problem nepismenosti koji još uvijek pogađa veliki dio stanovništva, s druge strane.

„Savremeni koncept funkcionalne pismenosti podrazumijeva znanja, vještine, vrijednosti koje pojedincu omogućavaju kontrolu vlastitog života na kvalitetan način i rješavanje različitih problema na poslu, u školi, kući i u društvenom životu uopšte“, kazala je ona.

Pomoćnica direktorice Centra za stručno obrazovanje **Gordana Bošković** održala je prezentaciju o funkcionalnoj pismenosti 21. vijeka. Ona je tom prilikom govorila o inovativnom planiranju u osnovnom obrazovanju odraslih uz pomoć ERASMUS+ projekta, ukazujući na to da je ovaj program važan, jer unapređuje i podržava razvoj na svim nivoima

obrazovanja i obuke, jača veze između formalnog i neformalnog obrazovanja i učenja, poboljšava saradnju između obrazovanja i tržišta rada, pomaže u stvaranju dodatne vrijednosti za evropsko obrazovanje i evropsko dimenzioniranje u obrazovanju i osnažuje saradnju između zemalja koje učestvuju u definisanju politika obrazovanja.

RJEŠAVANJE PROBLEMA LICA SA NISKIM VJEŠTINAMA IMPERATIV SVIH OBRAZOVNIH POLITIKA

Bošković je podsjetila da evropski pravedan pristup podrazumijeva da se osobama sa niskim vještinama i kvalifikacijama omogući da kroz različite nacionalne programe steknu minimalne bazične vještine koje su im potrebne za dalje unapređenje i razvoj vještina koje će biti aktuelne, ne samo na tržištu rada, već na tržištu znanja. U Programu za vještine iz 2016. takođe je rečeno da je rješavanje problema lica sa niskim vještinama imperativ svih obrazovnih politika. To uključuje da države obezbijede oblike usavršavanja niskovalifikovanim osobama koji im omogućavaju da se njihove vještine procijene i utvrde nedostaci, te da dobiju individualizovani paket za obrazovanje/osposobljavanje.

Zato je, kako je kazala, neophodno da i u Crnoj Gori nacionalna politika prepozna značaj takvog pristupa. Potrebno je da se vještine niskokvalifikovanih osoba vrednuju i da se u novi zakon inkorporiraju drugačiji modeli za priznavanje prethodnog učenja.

Bošković je navela da je, prema podacima iz 2022. godine, elementarno nepismenih u svijetu 763 miliona, dok je funkcionalno nepismenih između dvije i po i tri milijarde.

Prema njenim riječima, u Crnoj Gori, shodno podacima sa prethodnog popisa, jer još nema podataka sa posljednjeg, elementarno nepismenih je 1.5%. Međutim, tom broju treba dodati i podatke o broju lica koja: nijesu završila osnovnu školu ili su stekla samo ovaj nivo obrazovanja (28%), ne posjeduju osnovnu računarsku pismenost (u Crnoj Gori je 35% starijih od 15 godina kompjuterski pismeno, 16% su lica koja djelimično poznaju rad na računaru, čak 48% lica ne poznaje rad na računaru), ne znaju strane jezike (najviše stanovnika zna engleski jezik i to 26% od ukupnog broja stanovnika starosti 15 i više godina. Ruski jezik zna devet odsto italijanski pet, njemački tri i francuski tri odsto).

Bošković je kazala da 70 miliona Evropljana ima problema sa osnovama čitanja i pisanja, računanjem i korišćenjem digitalnih vještina u svakodnevnom životu. Crna Gora još nema takvo istraživanje. Međutim, zabrinjavaju rezultati PISA testa, bilo da se radi o naučnoj, matematičkoj ili čitačkoj pismenosti, jer od 40% do 60% učenika nije dostiglo elementarni nivo dva, a samo

neznatn procenat učenika (1,6%, 1% ili manje) uspijeva da dostigne nivoe četiri i pet. Ovo je ubjedljiv dokaz, kako je kazala, da nastava u našim školama nema značajnijeg uticaja na razvoj viših kognitivnih sposobnosti: rješavanje problema, kreativno i kritičko mišljenje.

POTREBAN FOND ZA OBRAZOVANJE ODRASLIH

Kada je u pitanju finansiranje elementarne pismenosti građana, Bošković je navela da Zakon o budžetu nema stavku za obrazovanje odraslih, te da je potreban fond za taj nivo obrazovanja. Za finansiranje licenciranih ustanova za obrazovanje odraslih do 2020. godine uplaćivano je 120. 000 eura godišnje, a u posljednje četiri godine 90.000 eura.

Samostalna savjetnica u Odjeljenju za obrazovanje odraslih **Ljiljana Garić** predstavila je obrazovnu ponudu za odrasle.

Ona je naglasila da je sistem osnovnog obrazovanja mladih i odraslih jedinstven, jer se temelji na istim standardima znanja. Princip uvođenja jednakih standarda omogućava da se prilagođeni program može organizovati kroz različite oblike: po razredima i predmetima, semestralnim razvrstavanjem predmeta, inostranstvom nastavom, mentorskim radom, kombinacijom

navedenih oblika ili drugačije. Garić je predstavila predmetne oblasti i zadatke elementarnog funkcionalnog opismenjavanja, program i plan osnovne škole za odrasle i listu izbornih predmeta Takođe je ukazala da su urađeni programi za azilante i strance pod supsidijarnom zaštitom, kao i da je pripremljeno više andragoških priručnika za nastavnike.

Samostalni savjetnik za projekte u Odjeljenju za međunarodnu saradnju i projekte **Dra- giša Damjanović** govorio je o finansijskoj pismenosti.

On je naveo da je finansijska pismenost nova tema kada govorimo o okvirima i obrazovnim politikama, te da su 2020. kod nas urađene prve preporuke i akcioni plan za finansijsko obrazovanje. Kako je kazao, te godine počela je saradnja sa zemljama Zapadnog Balkana radi definisanja učenja kako upravljati finansijama. Takođe, Centralna banka dala je podršku stranim izvještiocima da izvrše cjelokupnu analizu kada i gdje učimo kako da upravljamo ličnim finansijama. Istraživanje je pokazalo da je Crna Gora među posljednjima na listi kada je u pitanju finansijska pismenost. Djeca često završe sve nivoa obrazovanja, čak i ekonomski fakultet, a da se ne dotaknu aspekta finansijske pismenosti.

Lj. V.

PREDSTAVLJENI REZULTATI ISTRAŽIVANJA „IZAZOVI SA KOJIMA SE SUOČAVAJU LICENCIRANI ORGANIZATORI OBRAZOVANJA ODRASLIH U CRNOJ GORI“

ONEMOGUĆITI RAD NELEGALNIH ŠKOLA

- Izražena zabrinutost zbog zakonskih regulativa koje otežavaju fleksibilnost i brže prilagođavanje programa savremenim trendovima
- Potrebno unaprijediti praćenje uspjeha polaznika nakon završenog obrazovanja i usklađivanje obrazovnih programa sa zahtjevima tržišta rada

Organizaciji Centra za stručno obrazovanje organizovan je sastanak sa predstavnicima ustanova za obrazovanje odraslih centralne regije, na kojem su predstavljeni rezultati istraživanja „Izazovi sa kojima se suočavaju licencirani organizatori obrazovanja odraslih u Crnoj Gori“. Istraživanje je sprovelo Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija kroz projekat EPA-LE Nacionalna služba podrške za Crnu Goru, a koji se sufinansira iz ERASMUS+ programa u okviru EU Fonda.

Pozdravljajući prisutne, v. d. direktorice Direktorata za cjeloživotno učenje mr **Jasna Jovanović** kazala je da je u Crnoj Gori tek u mandatu ove Vlade formiran Direktor za cjeloživotno učenje koji ima dvije direkcije. Jedna je za obrazovanje odraslih, a druga za nacionalni okvir kvalifikacija. Ona je navela i da je ova oblast sada prepoznata na pravi način.

„Želimo da povećamo procenat odraslih u cjeloživotnom učenju, ali i da poboljšamo saradnju sa vama radi promocije određenih programa i da vas motivišemo za njihovu realizaciju“, istakla je Jovanović.

Ona je podsjetila da su u toku izmjene zakona o obrazovanju, među kojima su i zakoni iz ove oblasti: Zakon o obrazovanju odraslih, Zakon o nacionalnom okviru kvalifikacija i Zakon o nacionalnim stručnim kvalifikacijama. Prema njenim riječima, planiraju se značajne novine i zato je važno pomenuto istraživanje, kao i konsultacije sa organizatorima obrazovanja odraslih.

Jovanović je takođe kazala da će ova oblast biti ove godine prvi put prepoznata u budžetu, te da će veći iznos sredstava biti uloženi u osnovno obrazovanje odraslih, kao i u promociju i unapređenje ovog nivoa obrazovanja.

„Veoma je korisno da čujemo sa kojima se izazovima suočavate, koja su Vaša iskustva

i da sagledamo šta možemo da unaprijedimo“, zaključila je ona.

OLAKŠATI LICENCIRANJE

Rezultate istraživanja učesnicima je predstavio **Ivan Marković**, rukovodilac Odjeljenja za obrazovanje odraslih i cjeloživotno učenje u Centru za stručno obrazovanje.

On je kazao da su istraživački uzorak činila 44 licencirana organizatora obrazovanja odraslih, a ispitivanje je sprovedeno putem onlajn upitnika koji je razvio Centar za stručno

obrazovanje. Ključni rezultati predstavljeni su u istoimenoj publikaciji.

Prema njegovim riječima, istraživanje je ukazalo na određene probleme u postojećem sistemu licenciranja i regulative, te na potrebu za većom transparentnošću i efikasnošću prilikom dodjele finansijskih sredstava.

Rezultati pokazuju da postoji visok nivo svjesnosti o važnosti kvaliteta obrazovanja, ali i da je potrebno unaprijediti praćenje uspjeha polaznika nakon završenog obrazovanja i usklađivanje

PRILAGODITI STANDARDE I NORMATIVE

U publikaciji u kojoj su objavljeni rezultati istraživanja navedene su preporuke za rješavanje evidentiranih prepreka i izazova.

Pored ostalog, potrebno je preispitati i prilagoditi standarde i normative za poslovni prostor, nastavna sredstva i opremu, kako bi se dodatno olakšalo njihovo ispunjavanje. Treba razmotriti i mogućnost za smanjenje administrativnih taksi za licenciranje i dopunu licence, te izvršiti reviziju i modernizaciju zakonskog okvira koji uređuje oblast obrazovanja odraslih, uzimajući u obzir savremene potrebe i izazove. Neophodno je uvesti efikasnije procedure za razvoj programa obrazovanja koji vodi sticanju stručne kvalifikacije i ključnih vještina, kako bi se skratilo vrijeme za njihov razvoj i implementaciju. Takođe treba podržati nove ustanove kako bi se brže razvijale i postigle standarde kvaliteta koje imaju postojeće.

Potrebno je i kontinuirano pratiti kvalitet obrazovanja u svim ustanovama, te poboljšati komunikaciju i saradnju sa nosiocima zapošljavanja.

Neophodna je i analiza potreba tržišta rada da bi se obezbijedilo da obrazovna ponuda bude relevantna i usklađena sa trenutnim zahtjevima.

obrazovnih programa sa zahtjevima tržišta rada.

Analiza dobijenih odgovora ukazala je na nekoliko ključnih izazova sa kojima se suočavaju ustanove za obrazovanje odraslih. Prije svega, veliki problem je siva ekonomija, tj. nelegalne škole koje ugrožavaju rad legalnih ustanova, a kontrola državnih organa tog segmenta je nedovoljna. Poteškoću predstavlja i inoviranje nastavnih programa, posebno za stručne kvalifikacije poput računovodstva, zbog potrebe za usklađivanjem sa međunarodnim standardima. Navedeno je i da se polaznici često zapošljavaju u inostranstvu, što otežava praćenje tržišta rada i saradnju sa Zavodom za zapošljavanje Crne Gore.

Postoji i potreba za unapređenjem MEIS sistema i boljom podrškom od strane Centra za stručno obrazovanje. Izražena je zabrinutost zbog zakonskih regulativa koje otežavaju fleksibilnost i brže prilagođavanje programa savremenim trendovima. Organizatori obrazovanja odraslih se takođe suočavaju sa finansijskim izazovima, nedostatkom adekvatnih sredstava, te potrebom za bržom akreditacijom i licenciranjem novih programa. Više ustanova istaklo je da budžetska podrška Vlade značajno olakšava organizaciju obrazovanja odraslih. Takođe je

predloženo da se pojednostavi proces andragoške obuke za predavače koji imaju značajno obrazovno iskustvo.

UVODENJE MIKROKVALIFIKACIJA

Učesnici su informisani da se u Crnoj Gori trenutno radi na uvođenju mikrokvalifikacija u zakonski okvir, samim tim i u obrazovni sistem. Ukazano je da je to još jedan od izazova, ali i šansi za ustanove za obrazovanje odraslih.

Kako je istaknuto, sve veći broj građana mora osavremeniti svoje znanje, vještine i kompetencije. Uvođenjem mikrokvalifikacija u naš sistem bi se premostile razlike između formalnog obrazovanja i potreba društva i tržišta rada koji se brzo mijenjaju i temelje na razvoju znanja, a za to su potrebne spremne i organizovane ustanove za obrazovanje odraslih.

I u diskusiji koja je zatim uslijedila, predstavnici licenciranih organizatora obrazovanja odraslih su posebno ukazali na problem sive ekonomije, tj. da im neregistrovani organizatori obrazovanja predstavljaju neloyalnu konkurenciju. U tom cilju neophodna je efikasnija reakcija nadležnih ustanova, prije svega inspekcije.

Lj. V.

USPJEH UČENIKA GIMNAZIJE KOTOR NAGRADE NA MEĐUNARODNOM LITERARNOM KONKURSU

• Tri priznanja mladim literatama

Na međunarodnom literarnom konkursu pod nazivom „Mailing List Histria“, učenici kotorske gimnazije ostvarili su veliki uspjeh, osvojivši prve tri nagrade.

Prvu nagradu osvojio je **Nikola Kovač**, drugu **Stefan Popović**, obojica učenici četvrtog razreda, dok je treća pripala **Andrei Brguljan**, učenici trećeg razreda. Mentorka nagrađenih učenika je profesorica italijanskog jezika i književnosti **Valerija Jokić**.

Kako navode iz Gimnazije Kotor, „više od dvije decenije naša škola učestvuje na konkursu 'Mailing List Histria' i uvijek postižemo zapažene rezultate“.

„Nagrađeni učenici dobijaju novčane nagrade u iznosu od 100 do 200 eura. Prema propozicijama konkursa, teme napisane na italijanskom jeziku učenici šalju elektronskom poštom, a pregleda ih i ocjenjuje komisija u Italiji“, dodaje se u saopštenju.

N. N.

NAGRADE ZA BARSKE PIJANISTKINJE NA TAKMIČENJU NA MALTI

ZAPAŽENI REZULTATI NA INTERNACIONALNOM NADMETANJU

Na internacionalnom pijanističkom takmičenju koje se nedavno održalo uživo i onlajn na Malti, učenice Škole za osnovno muzičko obrazovanje „Petar II Petrović – Njegoš“ ostvarile su zapažene rezultate.

Učenica trećeg razreda **Staša Koso-ović** je u prvoj kategoriji osvojila drugo mjesto, dok su **Sofija Vukosavljević** i **Nektarija Leković**, učenice drugog razreda, takođe osvojile druga mjesta u prvoj kategoriji.

Sve tri učenice nastavu klavira pohađaju u klasi profesorice **Nikolete Strugar**.

Direktorica Škole **Danka Popović** čestitala je na ovom značajnom uspjehu marljivim učenicama, kao i profesorici Strugar na posvećenom radu i zalaganju. „Ovo je divan početak nove školske godine“, istakla je tom prilikom Popović.

N. N.

U BERANSKOJ GIMNAZIJI „PANTO MALIŠIĆ“ OBILJEŽEN EVROPSKI DAN JEZIKA

BROJNE ZANIMLJIVE AKTIVNOSTI

• Događaj organizovao aktiv stranih jezika

U beranskoj Gimnaziji „Panto Mališić“ nedavno je obilježen Evropski dan jezika.

Aktiv stranih jezika, zajedno sa učenicima, pripremio je niz interesantnih aktivnosti u kabinetima, učionicama i u holu škole.

„U amfiteatru, u organizaciji profesorice **Biljane Šarenac**, upriličene su brzalice (Tongue twisters) u kojima su učestvovali učenici završnog razreda, što se pokazalo kao izvanredno zanimljiva aktivnost. U kabinetu biologije su učenici trećeg razreda, sa profesoricom **Danijelom Dašić**, osmislili Escape room, u kojoj tim igrača zajednički otkriva tragove i rješava zagonetke kako bi došao do određenog cilja. U kabinetu za engleski jezik, profesorice **Vanja Lutovac** i **Sladana Bajić** su sprovele Kahoot kviz, sa puno interesantnih pitanja na svim stranim jezicima. Na kraju, u kabinetu njemačkog jezika, profesori **Man Kolenović**, **Zorica Lutovac**, **Dragana Novović** i **Pavle Novović** organizovali su konverzacijske parove na četiri strana jezika, gdje su učenici imali zadatak da onog drugog u paru

podučavaju određenim izrazima na nepoznatom jeziku“, navodi se u saopštenju Gimnazije.

Takođe, učenici su imali mogućnost da na velikom panou napišu omiljenu riječ na stranom jeziku, ili da nacrtaju nešto po svom izboru.

„Nakon toga su u holu predstavljeni štandovi na svim jezicima koji se izučavaju u školi, uz stilizovane narodne nošnje jednog broja učenica, sa folklornim zvucima iz zemalja čije jezike uče,

N. N.

PODGORIČKI GIMNAZIJALCI POSJETILI PRIRODNO-MATEMATIČKI FAKULTET

PRAKSOM DO NOVIH SAZNANJA

Učenici podgoričke Gimnazije „Slobodan Škerović“, članovi Ekološke sekcije, zajedno sa profesoricom **Julijanom Popović-Brković**, posjetili su Prirodno-matematički fakultet Univerziteta Crne Gore u okviru manifestacije Dani prirodnih nauka.

„Ovom prilikom prisustvovali su radionicama Biofabrika ljekova, Mikrobilje i Mikro avantura. Kroz sve tri radionice mogli su doći do zanimljivih saznanja. Otkrili su koje biljke iz okruženja smatramo ljekovitim i da li se ljekoviti sastojci mogu dobiti od gljiva i životinja. Takođe su vidjeli koji su načini da se iz prirodnih izvora dobiju produkti koje nalazimo u apoteci i svakodnevno koristimo. Saznali su šta su mimetici i farmaceutici“, navode iz Gimnazije.

Kako se dodaje u saopštenju, „bilo je ovo jedno lijepo iskustvo, jer su učenici i praktično učestvovali u radionici Biofabrika ljekova“.

N. N.

U SREDNJOJ MJEŠOVITOJ ŠKOLI PETNJICA OBILJEŽEN DAN EKOLOŠKE DRŽAVE

JAČANJE EKOLOŠKE SVIJESTI

Učenici Srednje mješovite škole Petnjica, u okviru planiranih aktivnosti Ekološke sekcije, obilježili su Dan ekološke države.

Naime, 20. septembra 1991. godine na Žabljaku je donijeta deklaracija o proglašenju Crne Gore ekološkom državom, što je potom postala i ustavna odrednica.

„Naši učenici su sa profesorima **Dinom Kadićem** i **Eldarom Adrovićem** postavili kante za odlaganje otpada u školskom dvorištu kako bi doprinijeli dodatnom jačanju svijesti i ekološkoj kulturi i obezbijedili odrastanje uz prave vrijednosti. Dijalogom, analizirajući stanje naše životne sredine, obavježali su se da će oni biti čuvari iste kako kroz period odrastanja, tako i kroz kompletno životno bitisanje“, saopšteno je iz Škole.

N. N.

ZAVRŠEN KONKURS ZA VANUDŽBENIČKU LITERATURU ZAVODA ZA UDŽBENIKE

LAUREATKINJE SVETLANA KALEZIĆ-RADONJIĆ I VESELINKA MARTINOVIĆ

• Konkursom bile predviđene dvije kategorije: knjiga poezije, proze ili drame za odrasle, odnosno knjiga poezije, proze ili drame za djecu i omladinu

Laureatkinje nedavno okončanog konkursa Zavoda za udžbenike i nastavna sredstva – Podgorica za vanudžbeničku literaturu su **Svetlana Kalezić-Radonjić** i **Veselinke Martinović**.

Naime, Zavod za udžbenike je u januaru raspisao konkurs za odabir najboljih djela vanudžbeničke literature. Konkursom su bile predviđene dvije kategorije: knjiga poezije, proze ili drame za odrasle, odnosno knjiga poezije, proze ili drame za djecu i omladinu. O nagradama je odlučivao žiri u sastavu: **Aleksandra Hajduković**, direktorica Zavoda i predsjednica žirija, glavni urednik u Zavodu **Radule Novović**, pjesnikinja i književna kritičarka **Jovanka Vukanović**, vanredna profesorica na Filološkom fakultetu dr **Sanja Šubarić**, profesorica crnogorskog jezika i književnosti **Svetlana Jovetić-Koprivica** i književnik **Nikola Nikolić**.

Na konkurs je stigao ukupno 21 rukopis, od kojih je njih 19 zadovoljilo propozicije. Žiri je jednoglasno odlučio da u kategoriji književnosti za odrasle nagradi rukopis Svetlane Kalezić-Radonjić, dok je u konkurenciji književnosti za djecu i omladinu trijumfovala Veselinke Martinović.

Takođe, žiri je donio odluku da otkupi još dva rukopisa namijenjena odraslima, koji su se istakli svojim kvalitetom: poeziju **Dragane Erjavšek**, te prozu **Dorda Gregovića**.

Prema riječima članice žirija Jovanke Vukanović, rukopis Svetlane Kalezić-Radonjić u fokus svoje literarne priče stavlja biće žene.

„Daleko od populističkih teza o ugroženosti ženskog bića koje se, u našoj svekolikoj društveno-političkoj javnosti, često i šablonski projektuju, ovdje se pitanje ženskog, kao ljudskog bića, tretira u dubljem pojmovnom smislu. A to podrazumijeva da se na fonu istorijskog, običajnog, tradicijskog statusa, u čijim su okvirima strogo definisani moć i uloga žene, odvija mnogo toga složenijeg, dubljeg i ljudskijeg. I ne samo na nivou njene emotivno-biološke senzitivnosti, već i u domenu temeljnih, porodičnih vrijednosti, a nerijetko i prozaičnih, goilih, dnevnih uslovnosti“, naglašava ona, dodajući: „Autorka se, zapravo, pita: po čemu se prepoznaje, i u čemu je konstanta koja otjelotvoruje ženu kao kompletno ljudsko biće? Ni u jednoj od deset priča se ne preispituju eventualne teorijske dileme značenja, položaja i moći ni žene ni žeskog roda, već se direktnim

Jovanka Vukanović

potezom pera pred čitaocem razlistava svakodnevna drama žene kao: majke, supruge, ćerke, sestre, bake, unuke...“

INVENTIVNA NARATIVNA POSTAVKA

Kada je riječ o pobjedničkom radu u kategoriji za djecu i omladinu, autorke Veselinke Martinović, Vukanović ukazuje da je baziran, prije svega, na veoma inventivnoj narativnoj postavci.

„Snažna motivacija dijaloga doprinosi uvjerljivosti i dinamici same radnje, a što je nezamjenljiv atribut svakom književnom štivu. Tu je i još jedan specifikum: dijaloška forma ovdje, istovremeno, neosjetnom, prirodnom inercijom prelazi u monološku. O čemu se, konkretno, radi? Polazeći od same fabule, riječ je o dječaku Eminu koji kreće u potragu za ocem, a kako se u međuvremenu ne vraća, njegovi se drugari počinju ozbiljno brinuti. Alarmirali su i policiju, a sve sa ciljem da se pronađe Emin i vrati njegovoj majci i njima, Eminovim školskim drugarima. Njihovi iskazi teku neusiljeno, istovremeno i dramatično i zbunjeno i (samo)umirujuće, svjesni da je život, pa i njihov, u koji tek zalaze, prepun iznenađenih i nemilih izazova. A jedan upravo takav je i nestanak Emina i

potraga za njim, koja se završava daleko od već prepoznatljivog hepiend-manira, kakav još uvijek susrijećemo u literaturi za mlade i najmlade. Vrijednost ovog štiva upotpunjuje, bez sumnje, i njegova jasna idejna postavka, dobro osmišljena fabularna struktura, nenapadna, a psihološki znakovita profilacija portreta svih aktera. U široj konstelaciji navedenih elemenata, nije isključeno da nas sadržaj teme ne može asociirati i na tragične devedesete koje su se odigrale na ovim prostorima. Sve to će zasigurno zainteresovati mnoge čitaoce. I ne samo najmlađe“, ističe ona.

Prema mišljenju Vukanović, rukopis Dragane Erjavšek govori o tome „kako – ne biti – već ostati svoj u današnjem svijetu razorenih pravila, usahljih nada i nemogućnosti izbora“.

„Sve to saopšteno u, manje-više, prvom licu, energično, stvarnosno, proživljeno, bez dodatne knjiške stilizacije. Kako ostati i biti svoj u mnogočemu, otuda i u ljubavi, bilo onoj mladalačkoj, ili onoj načetoj skramom gorčine, prevarenih nadanja, pogrešnih uzleta... onoj koja počiva na jednoj vrsti održive iskustvenosti“, ističe ona. „U ovoj poeziji nema ni traga romantičarskim aspiracijama. Prozaičnost tekućeg dana samo

se razgranava, sve se češće tražimo, a eho pjesnikovog doziva rijetko kad dosegne cilj. Pjesnički subjekt, krećući se, mahom, periferijom svog životnog prostora, to čini jakom slikovnošću stiha, nadograđujući je, u jednoj istoj pjesmi, nizom scena, što je čini još izazovnijom, kao, na primjer, u antologijskoj pjesmi 'Izvod iz hodničkog dnevnika'. A ni damari tzv. stvarnosne poezije nijesu rijetki – trenuci svakodnevne monotonije, ranjivosti Bića ljubavi, u kojoj Ja živi život 'na parče', bez izgleda na ikakvo saglasje, bilo sa sobom ili sa Drugim. Riječ je o poeziji koja će zasigurno unijeti svjež dah u aktuelna literarna dešavanja u Crnoj Gori.“

NESVAKIDAŠNJI I ZAČUDNI ZAPLETI

Na koncu, kako ukazuje Jovanka Vukanović, priče Dorda Gregovića su motivski usko vezane za naš svakičasnji areal, „u ovom slučaju, malo primorsko mjesto, sa svom svojom istorijskom, kulturološko-psihološkom aromatičnošću“.

„Autorovo tiho, odmjereno i, posebnom senzitivnošću, obojeno skeniranje života 'našeg malog mista' pokrenulo je u svojoj osnovi onu poznatu inicijalnu iskrpu koja će, mahom u kasnijoj razradi, čitaocu ponuditi nesvakidašnje, začudne rasplete. A poenta zna da poprimi i odlike naravoučenija, dakako, nenametljivog, ali svakako živopisnog, sa čestim ironijskim nabojem, ili laganim humorom odsjevom. Sve to, u suštini, predstavlja sažetak životne mudrosti, vremenom krajnje isfiltrirane, kao svojevrzni duhovni postament. S druge strane, ovu prozu mogli bismo nazvati izvjesnom filozofijom palanke, ali ne palanke kao negativne vrijednosne konotacije, već kao geografskog pojma. Gregovićeve priče ispričane su britkom, lucidnom, kristalno sročenom rečenicom, sintetizovane jasnim logičkim slijedom, bez eksperimentalnih postmodernističkih izleta, kojima savremeni literarni diskurs zna da bude bezrazložno opterećen. Uz to, autor ih nije lišio direktnog emotivnog šarma i topline, često zabravljanih u, tehnologizovanim presingom, zagušenom nam životu, što ih čini još privlačnijim za čitaoca. Ovakav način pisanja postaje sve rjeđi u našoj književnoj praksi, te ovaj rukopis postaje tim još dragocjeniji“, zaključuje ona.

N. N.

FESTIVAL „DANI NAUKE I INOVACIJA 2024“ ODRŽANI OD 23. DO 27. SEPTEMBRA

NAJNOVIJA TEHNOLOŠKA DOSTIGNUĆA NA DOHVATU RUKE

• Festival imao širok spektar sadržaja za sve uzraste i interesovanja, od izložbi i sajмова do prezentacija projekata, predavanja, panel diskusija, interaktivnih radionica i hakatona. Na različitim lokacijama, posjetioci mogli da se upoznaju sa aktuelnim projektima iz oblasti tehnologija, ekologije, društvenog preduzetništva, naučnih istraživanja i mnogih drugih oblasti

Festival „Dani nauke i inovacija“, dvanaesti po redu, održan je od 23. do 27. septembra u organizaciji Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija (MPNI) i Five Grupe (Five Group), pod sloganom „Nauka i inovacije na dohvat ruke“. Program je održan u 22 crnogorske opštine, gdje su se posjetioci kroz 102 događaja upoznali sa najnovijim dostignućima iz domena nauke i inovacija. Predstavljen je 61 program iz oblasti nauke i 41 iz inovacija.

U prisustvu premijera **Milojka Spajića** i članova Vlade Crne Gore, brojnih predstavnika zakonodavne vlasti, diplomatskog kora, biznis i akademske zajednice, te studenata, u Naučno-tehnološkom parku u Podgorici održano je svečano otvaranje.

Ministarka prosvjete, nauke i inovacija prof. dr **Andela Jakšić-Stojanović**

na otvaranju je istakla da ovi programi imaju cilj da posjetioce uvedu u fascinantni svijet najnovijih tehnoloških dostignuća.

„Posebno me raduje činjenica što je dio programa ovogodišnjeg festivala posvećen najmlađima, za koje smo pripremili sadržaje koji će imati cilj da na kreativan i inovativan način uvedu djecu u magiju nauke i inovacija. Na taj način širimo poruku festivala da inovacije mogu biti svuda oko nas“, poručila je, uz ostalo, Jakšić-Stojanović.

Na svečanosti su govorili i predsjednik Upravnog odbora Univerziteta Crne Gore (UCG) prof. dr **Milivoje Radović**, direktorica Fonda za inovacije **Bojana Femić-Radosavović** i osnivač FIVE grupe **Ivan Šoć**.

Five Grupa u partnerstvu sa MPNI-om angažmanom pokazuje posvećenost promociji nauke i inovacija u Crnoj Gori, kao i aktivnoj saradnji s akademskom i naučnom zajednicom širom Crne Gore. I ove godine, Five Grupa je stavila poseban akcenat na značaj naprednih tehnologija i IT sektora, koji ima ključnu ulogu u digitalizaciji javne uprave, razvoju kadrovskih kapaciteta i stvaranju povoljnog poslovnog ambijenta.

Festival je imao širok spektar sadržaja za sve uzraste i interesovanja, od izložbi i sajмова do prezentacija projekata, predavanja, panel diskusija, interaktivnih radionica i hakatona. Na različitim lokacijama, posjetioci su mogli da se upoznaju sa aktuelnim projektima iz oblasti tehnologija, ekologije, društvenog preduzetništva, naučnih

istraživanja i mnogih drugih oblasti.

Poseban fokus festivala je bio na mladima – od predškolskog uzrasta do studenata univerziteta. Festival je namjeravao da ih inspiriše i motiviše da se vode naučnim principima, što je ključno za razvoj inovativnog društva.

Takođe, održani su i brojni drugi događaji i manifestacije koji su obuhvatili teme iz oblasti naučnih i inovacionih politika, gdje se diskutovalo o strateškim, programskim i pravnim aspektima naučno-inovacionih aktivnosti, sve

sa ciljem unapređenja ovog sektora u Crnoj Gori i njegovog usklađivanja sa savremenim svjetskim trendovima.

Ovaj događaj pružio je platformu za razmjenu ideja i znanja između akademske zajednice i šire javnosti, a istovremeno je težio da ohrabri mlade ljude da se okrenu nauci i tehnologiji. Festival je postao ključna tačka okupljanja za sve one koji su zainteresovani za inovativne pristupe i tehnologije koje oblikuju budućnost.

O. D.

EVROPSKA NOĆ ISTRAŽIVAČA

Fondacija za promovisanje nauke PRONA i Prirodnjački muzej Crne Gore organizovali su „Evropsku noć istraživača“. Projekat se istovremeno održao u više od 200 gradova Evrope 27. septembra. Glavni događaj „Noći istraživača“ u Crnoj Gori, pod sloganom „Oblikuj budućnost“, održan je u Podgorici, u Univerzitetskom sportsko-kulturnom centru.

Promotivni događaji u okviru „Evropske noći istraživača“ organizovani su širom Crne Gore, kako bi se široj populaciji, a prije svega mladima, približio raznoliki svijet nauke i pokazao njen uticaj na svakodnevni život i stimulisali interesovanje za karijeru istraživača.

Kroz eksperimente, interaktivne prezentacije, radionice, otvorene laboratorije, naučne tribine, naučna predavanja i izlete, mladi ljudi imali su priliku da se upoznaju sa naučnim dostignućima. Pokazalo se da Festival unapređuje naučnu pismenost mladih u

Crnoj Gori na nekonvencionalan i efekatan način i uspješno približava nauku široj publici, a naročito mlađoj populaciji.

Naučne radionice realizovali su timovi matematičara, fizičara, hemičara, biologa, medicinara, elektroničara, astronoma, a postavke učenika i profesora iz osnovnih i srednjih škola i dr. samo su dio onoga što posjetioci festivala mogu da vide danas.

Izlagači na Festivalu „Evropska noć istraživača“ su bili fakulteti, osnovne i srednje škole, instituti, nevladine organizacije, preduzeća, kao i samostalni istraživači – svi oni koji na interesantan način predstavljaju naučne i tehnološke principe na kojima počiva razvoj savremenog društva.

Na otvaranju festivala govorio je zamjenik Šefa delegacije Evropske unije u Crnoj Gori **Rikardo Seri**, te koordinatorka programa **Jasna Zeković**.

Prosvjetni rad

NAGRADA ZA PREVODILAŠTVO „ORFEUS TEKST“, KOJU DODJELJUJE MUNDUS ARTIUM PRES IZ TEKSASA, URUČENA DIMITROVU POPOVIĆU

DIVAN ČOVJEK, PJESNIK I PREVODILAC

- Prizanje za izuzetan doprinos svijetu literature kroz izvrstan prevodilački rad
- „Njegovi prevodi služili su kao važan kulturni most, produbljujući vezu i dijalog između Crne Gore i Albanije“, ocijenio Đek Marinaj, sa Univerziteta Teksas u Dalasu
- „Prevodilac sanja knjigu koju prevodi, a takav je kolega Popović, on živi tijesno sa rastom prevoda i njeguje stil čovjeka iz sjenke“, naglasila Nađa Durković, savjetnica u Zavodu za udžbenike i nastavna sredstva

Nagrada za prevodilaštvo „Orfeus tekst“ za 2024. godinu, koju dodjeljuje Mundus Artium pres (nezavisni izdavač) iz Teksasa, SAD, uručena je **Dimitrovu Popoviću**, uredniku za izdanja na albanskom jeziku u Zavodu za udžbenike i nastavna sredstva – Podgorica.

Na svečanosti priređenoj u KIC-u „Budo Tomović“ u Podgorici priznanje je uručio Đek Marinaj, sa Univerziteta Teksas u Dalasu.

Prošlogodišnja dobitnica nagrade sa Tajvana poslala je simboličan poklon ovogodišnjem laureatu Popoviću, sa idejom da se tako povezuju zemlje iz kojih potiču dobitnici ove prestižne nagrade.

Marinaj, koji je i sam prevodilac i književni kritičar, više puta nominovan za Nobelovu nagradu, istakao je da je ovo priznanje za izuzetan doprinos svijetu literature kroz izvrstan prevodilački rad.

„Velika mi je čast i privilegija stajati pred vama danas dok se okupljamo kako bismo proslavili izuzetnu osobu čiji su doprinosi svijetu književnog prevođenja ne samo gradili

kulturne mostove, nego i obogatili književne pejzaže Crne Gore i Albanije. Danas odajemo počast Dimitrovu Popoviću, kao prevodiocu godine za nagradu ‘Orfeus teksas’ za 2024. godinu. Popović je svjetionik u oblasti književnog prevođenja, svjetlo koje je osvijetlilo put za kulturnu razmjenu i međusobno razumijevanje. Njegovi prevodi služili su kao važan kulturni most, produbljujući vezu i dijalog između Crne Gore i Albanije. Kroz svoje neumorne napore, Popović je značajno

unaprijedio međukulturni dijalog, donoseći bogatstvo crnogorske književnosti albanskim čitaocima i obrnuto“, naglasio je Marinaj.

IZVANREDNI PREVODILAČKI PODUH VATI

Među Popovićevim izvanrednim prevodilačkim poduhvatima su roman **Zuvdije Hodžića** „Svi moji“ i „Antologija crnogorske poezije“, koja predstavlja 40 djela istaknutih crnogorskih pjesnika. On je

preveo i prilagodio nekoliko srednjoškolskih udžbenika o etici, logici i sociologiji kulture na albanski jezik, čime je proširio opseg dostupnih akademskih resursa za učenike.

Marinaj je dodao da je nagrada pokrenuta 1967. godine, da se za nju kandiduju prevodioci iz različitih zemalja svijeta, a da o laureatu odlučuje komisija koja ima 24 člana, univerzitetska profesora.

O značaju prevodilaštva, njegovim izazovima, kao i o kolegi Popoviću, nadahnuto je govorila savjetnica za izdavaštvo u Zavodu za udžbenike i nastavna sredstva – Podgorica **Nađa Durković**.

Ona je ukazala da dobri prevodioci „biraju knjige koje su im duhovno bliže, ali su i u jezičkoj ravni onoga koji se interesuje za prevođenje.“

„Kako bira takva djela, prevodilac istovremeno postaje književni kritičar, jer je odao nešto što smatra vrijednim. Druga stvar koja je važna jeste da prevodilac treba da poštuje autore djela, pri tom on mora da se odrekne dijela svoga identiteta, svoje ličnosti, da bi ušao u tkivo teksta i da bi ostao nevidljiv. I treća, veoma važna karakteristika je da su književni prevodioci na neki način književni agenti, oni predstavljaju vrijednost onoga

što su preveli“, istakla je Durković.

POPOVIĆ: „NAGRADA MI DAJE SNAGU DA CIJENIM PROŠLOST I BUDUĆNOST“

„Prevodilac sanja knjigu koju prevodi, a takav je kolega Popović, on živi tijesno sa rastom prevoda i njeguje stil čovjeka iz sjenke“, ocijenila je ona i dodala da se bez dobrih prevodilaca ne može zamisliti in ranija, ni savremena civilizacija. Naročito su prevodioci važni za male jezike, jer oni na taj način prenose ono što nastaje u kulturama.

„Kolega Popović radi posvećeno, sluša pažljivo, govori sa mjerom, poštuje kolege, skroman je. To je čovjek od povjerenja, ukazuje poštovanje svim kolegama u Zavodu. On koordinira radom prevođenja svih udžbenika koji nastaju na crnogorskom jeziku, a mnoge od njih je i sam prevodio. On je divan čovjek, pjesnik i prevodilac“, kazala je Durković.

U svom obraćanju Popović je rekao da je počastvovan što je dobio ovo priznanje. „Nagrada mi daje snagu da vidim i cijenim prošlost, ali i preostalu budućnost. Kada sam počeo da prevodim vidio sam koliko sam daleko od nekih skrivenih stvari u svijetu. Počeo sam da shvatam da treba znati i van onog što sam učio na fakultetima u Albaniji. Konkretno vidjeti Njegoša i stajati pred njegovim portretom je čast. Pročitati ga čini tu čast još većom, a prevesti i dati drugim narodima njegov jezik svojevrsna je obaveza. Nikada neću zaboraviti 6. jun 2017. godine kada su Njegoševu pjesmu ‘Noć skuplja vijeka’ objavili u Americi Albanci koji žive u Njujorku“, naglasio je, uz ostalo, Popović.

U muzičkom dijelu programa učestvovala je **Milica Draškojević** (violončelo) sa Muzičke akademije na Cetinju.

O. D.

PROMOVISANA TETRALOGIJA MIHAILA LALIĆA „CRNOGORSKA RAPSODIJA“

PREISPITIVAČKI ODNOS PREMA ISTORIJI

• Na promociji govorili direktorka nikšičke biblioteke Bojana Obradović, glavni urednik u Zavodu za udžbenike i nastavna sredstva – Podgorica Radule Novović i profesorica Andrijana Deletić-Milačić

U okviru manifestacije Podgoričko kulturno ljeto, u organizaciji Sekretarijata za kulturu Glavnog grada, u Kusleovoj kući, promovisano je novo izdanje tetralogije Mihaila Lalića „Crnogorska rapsodija“ čiji su izdavači CID i Zavod za udžbenike i nastavna sredstva – Podgorica.

Ovo veoma značajno izdanje čine Lalićeva izabrana djela: „Ratna sreća“, „Zatočenići“, „Dokle gora zazeleni“ i „Gledajući dolje na drumove“.

Na promociji su govorili direktorka Narodne biblioteke „Njegos“ u Nikšiću **Bojana Obradović**, glavni urednik u Zavodu za udžbenike i nastavna sredstva – Podgorica **Radule Novović** i profesorica **Andrijana Deletić-Milačić**.

SLIKA U KOJOJ SE OGLEDALA CRNA GORA

Bojana Obradović je kazala da je ovo izdanje ratne tetralogije pisac više puta najavljivao, ukazujući na namjeru da prikaže crnogorsku panoramu XX vijeka kada je „crnogorski čovjek krvario u ratu i miru“.

„Lalić je problematizovao i istoriju, i mit, i etnologiju i psihologiju u cilju sukobljavanja horizonta sadašnjosti i horizonta prošlosti kako bi se dobila slika u kojoj se ogleda Crna Gora. Ovo veoma vrijedno djelo daje sliku Crne Gore kroz jedan dug vremenski period na drugačiji način od onoga koji je prisutan u prvoj fazi. Radi se o preispitivačkom odnosu prema istoriji i prikizavanju revolucionarnih vrijednosti na jedan drugi način“, istakla je ona, objašnjavajući da se Lalićev književni opus može podijeliti na tri stvaralačke faze. U prvoj fazi je gajio afirmativan odnos prema revolucionarnim vrijednostima, u drugoj je taj odnos preispitivački i kritički, a u trećoj je autokritički.

„Lik-pripovjedač Pejo Vučkov Grujović povezuje prošlost sa sadašnjim u cilju otkrivanja budućeg, jer je istorija nešto što se ponavlja i crnogorski čovjek iznova doživljava napade koji dolaze spolja, ali ih

i sam prouzrokuje unutra, pa govorima o podjelama i temama izdaje i istrage. I nikako da nauči iz predašnjeg iskustva svojih predaka, nego iznova strada“, naglasila je Obradović.

Radule Novovoć je kazao da mu je drago da je Sekretarijat za kulturu Glavnog grada prepoznao ovo kapitalno izdanje i uvrstio ga u program ovogodišnjeg Podgoričkog kulturnog

ljeta.

„Vrlo rado smo se odazvali pozivu CID-a da budemo suizdavač ovog kapitalnog djela. Lalić je jedan od naših najznačajnijih pisaca i naša je dužnost da pokušamo da približimo njegov opus što širem krugu čitalaca.

Preporučio bih vašoj pažnji i djelo koje je Zavod za udžbenike izdao prije negoli-ko godina, a to je jedan veoma zanimljiv i po mnogo čemu jedinstven izbor iz pripovjeda-ka Mihaila Lalića koji možete kupiti u našim knjižarama“, kazao je on.

OTKLON OD TRADICIONALNE KNJIŽEVNOSTI

I Andrijana Deletić-Milačić je ocijenila da je Lalić među prvima napravio otklon od tradicionalne crnogorske književnosti koja je bila nadojena motivima čojstva i junaštva, pa na neki način i književnosti koja mu je prethodila – socijalnog

realizma. Međutim, nije u potpunosti napravio otklon od tradicije, već ju je integrisao u jedan novi književni model koji će uslijediti u savremenoj crnogorskoj postmodernističkoj književnosti.

„Mislim da je učenicima potreban dobar mentor koji će ih usmjeravati da na pravi način čitaju Lalićeva djela. Sve zavisi od profesora da li će ih usmjeriti na Lalića kao ratnog pisca ili na pisca koji uvodi elemente preispitivanja i sukobljavanja različitih mišljenja. Treba da im otvaramo taj novi put i da na neki način pokušamo da nove čitaocce ovog književnika usmjerimo na polja kojima se on i te kako bavio u svojim romanima, naročito u ovoj tetralogiji. To su i antropologija, i etnologija i psihologija i istoriografija, jer su ovi romani o kojima govorimo puni takvih podataka“, navela je ona.

Moderatorka večeri bila je **Valentina Radulović**.

Lj. V.

NA FILOZOFSKOM FAKULTETU ODRŽANA KONFERENCIJA O ULOZI I ZNAČAJU OBRAZOVANJA

IDENTIFIKOVATI UZROKE GLOBALNE KRIZE OBRAZOVANJA

• Događaj je priređen u sklopu obilježavanja velikog jubileja, 50 godina Univerziteta, a organizovao ga je Filozofski fakultet UCG u saradnji sa Filozofskim fakultetom Univerziteta u Novom Sadu

Na Filozofskom fakultetu Univerziteta Crne Gore održana je dvodnevna konferencija pod nazivom „Uloga i značaj obrazovanja u savremenom društvu“.

Ovaj događaj je priređen u sklopu obilježavanja velikog jubileja, 50 godina Univerziteta, a organizovao ga je Filozofski fakultet UCG u saradnji sa Filozofskim fakultetom Univerziteta u Novom Sadu.

Obraćajući se prisutnima na otvaranju konferencije, prof. dr **Biljana Maslovarić**, medijatorka uvodne sesije, podsjetila je na činjenicu da je konferencija planirana više od godinu, te je kroz priču o Kvintilijanu i Ciceronu ukazala na kompleksnu, odgovornu, ali i plemenitu ulogu prosvjetnog radnika.

Dekanica Filozofskog fakulteta u Nikšiću prof. dr **Tatjana Novović** zahvalila je novosadskim partnerima na saradnji, te izrazila nadu da će konferencija ishoditi korisnim i kvalitetnim radovima.

„Veliki dio tih radova biće publikovan u časopisu ‘Vaspitanje i obrazovanje’, koji izdaje Zavod za udžbenike i nastavna sredstva – Podgorica. Sa nama su i brojni predstavnici univerziteta iz regiona, te predstavnici škola i predškolskih ustanova, što je dokaz takozvanog ‘kružnog procesa’. Drugim riječima, to je saradnja koja nam i te kako nedostaje i stalno ponavljamo da je kontinuitet odnosno diskontinuitet jedno od pitanja koje uvijek stoji pred nama. Zato su tu ovakve konferencije, da sve to mijenjamo, popravljamo i revidiramo“, kazala je ona, dodajući: „Kriza obrazovanja jeste Zavod za udžbenike. Direktorica mr **Aleksandra Hajduković** kazala je da je tema konferencije „posebno inspirativna za nas koji radimo u institucijama obrazovanja, jer svaki dan se suočavamo sa izazovima koje savremeno društvo, odnosno tekovine moderne

procjene. A da bi se desile sistemske, kvalitetne promjene, i sveobuhvatne, treba identifikovati uzroke. Stoga su društveno obavezujuća i društveno opravdana sva nastojanja i aktivnosti putem kojih se utvrđuju uzroci kriznog stanja, istražuju, otkrivaju, identifikuju sve determinante takvog stanja. Jedan od uzroka je, svakako, nedovoljna afirmacija društveno-humanističkih nauka.“

INSPIRATIVNA TEMA

Jedna od krovnih obrazovnih institucija s kojima je Filozofski fakultet, prema riječima Maslovarić, uspostavio izuzetnu stručnu i poslovnu saradnju nije immanentna samo crnogorskom kontekstu, već se radi o krizi globalnih razmjera, koja nastaje kao posljedica umreženog djelovanja različitih uzroka, koji često ostaju nepoznati i neotkriveni. Često se i ne istražuju, nego se daju neke impresionističke i volutarističke

civilizacije stavljaju pred sistem obrazovanja i sve nas koji smo dio njega“.

„Što kroz autorstvo, što kroz recenziranje udžbenika, kao i druge poslove koji su neophodni za nastanak kvalitetnog udžbenika, sa Zavodom saraduje izuzetno veliki broj stručnjaka iz oblasti nauke i obrazovanja, pa se može reći da je Zavod za udžbenike tačka u kojoj se spaja intelektualni potencijal Crne Gore. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva postoji već skoro trideset godina i jedini je izdavač udžbenika u Crnoj Gori. Obezbeđujemo udžbenike za učenike osnovnih škola, srednjih stručnih škola, gimnazija, kao i udžbenike za djecu koja nastavu pohađaju na albanskom jeziku. Izdajemo literaturu za potrebe predškolskog vaspitanja i obrazovanja, zatim djela iz oblasti inkluzivnog obrazovanja, kao i odabrana djela iz domena vanudžbeničke literature. Izdavač smo lista ‘Prosvjetni rad’, glasila prosvjetnih, naučnih i kulturnih radnika Crne Gore i časopisa ‘Vaspitanje i obrazovanje’. Kao što vidite, izdavačka produkcija Zavoda je izuzetno obimna. Posebno mjesto u njoj pripada časopisu ‘Vaspitanje i obrazovanje’. On kontinuirano izlazi od 1975. godine. Pokrenuo ga je tadašnji Republički zavod za unapređivanje školstva, a posljednjih dvadeset godina izdavač je Zavod za udžbenike i nastavna sredstva. Od samog osnivanja imao je status vodećeg časopisa iz oblasti vaspitno-obrazovnog rada u Crnoj Gori, a tako je ostalo do danas. Činjenica da smo izdavači časopisa ‘Vaspitanje i obrazovanje’ za nas predstavlja čast,

ali i obavezu. Drago nam je što uspijevamo da obezbijedimo sve neophodne predušlove za pripremanje i izlaženje lista. Vjerujem da će tako biti i ubuduće“, navela je ona.

Najavljujući prof. dr **Dijanu Vučković**, prodekanicu za nastavu na Filozofskom fakultetu UCG, Biljana Maslovarić je rekla da se radi o nekome u čijoj je kancelariji „uvijek gužva“. A to je tako, kako je istakla, jer se ona bavi nastavom u kojoj se izuzetno cijene debatovanje, promišljanje, razmjena mišljenja.

POSEBAN IZAZOV

„Veliko mi je zadovoljstvo što poslije dužeg vremena pod ovim krovom možemo ugostiti nešto što se zove naučna konferencija, odnosno dijalog i diskusija između onih koji se posvećeno bave istraživanjima u obrazovanju“, naglasila je Vučković, nakon čega je pročitala pozdravno pismo **Dragane Četković**, direktorke Direktorata za visoko obrazovanje u Ministarstvu prosvjete, nauke i inovacija.

„Kriza obrazovanja i vaspitanja nije monodimenzionalna“, nastavila je Vučković, dodajući: „Veliki je broj uzročnika koji su do nje doveli. Zato ovaj trenutak zahtijeva da bude razriješen u korist nečega što je kvalitet, u najširem smislu te riječi. Inače, nije kriza obrazovanja obilježje samo ovoga vremena. Razna vremena imala su svoje poteškoće i suočavanja. Zasiurno nijesmo prva generacija koja govori o tome da formalno obrazovanje u današnjem obliku ne odgovara na potrebe djece, učenika, pa ni roditelja i nastavnika, te društva u cjelini. Danas smo, međutim, u posebnom izazovu zbog činjenice da je čovjek uspio da razvije digitalnu tehnologiju do granice da smo zapitani hoće li možda vještačka inteligencija u nekom trenutku nadići svoga kreatora. I mi danas imamo hibridni događaj zahvaljujući napretku tehnologije, ali je vrlo važno da ove naše rasprave imaju ideju o tome da vaspitanje i obrazovanje danas omoguće učeniku i djetetu, kao i drugima u vaspitno-obrazovnom procesu, razvoj prirodne inteligencije koja će vještačku koristiti na najbolji mogući način, u funkciji opstanka i održanja.“

U nastavku konferencije održano je desetak stručnih sesija, na kojima su izlaganja imali razni pedagozi, naučni radnici, te predstavnici brojnih vaspitno-obrazovnih ustanova iz čitave regije.

N. N.

NA INFOFEST-U ODRŽANA PREZENTACIJA DIGITALNIH SADRŽAJA ZAVODA ZA UDŽBENIKE

U Budvi je nedavno održan INFOFEST – Festival informatičkih dostignuća.

Na jubilarnom tridesetom izdanju učestvovao je i Zavod za udžbenike i nastavna sredstva – Podgorica, u programu pod nazivom „Tehnologije i edukativni procesi – pragmatični digitalizacioni iskoraci“. Na njemu su govorili: **Marija Ražnatović**, generalna direktorica Direktorata za inovacije i pametnu specijalizaciju u Ministarstvu prosvjete, nauke i inovacija, potom mr **Aleksandra Hajduković**, direktorica Zavoda za udžbenike i nastavna sredstva, **Maja Kovačević**, koordinatorica obrazovnog programa UNICEF-a, te izvršni direktor firme Codelab mr **Aleksandar Dlabac**.

Medijatorka programa bila je urednica u Zavodu **Ivana Popović**, koja je ukazala na važnost digitalizacije sadržaja.

„Danas promovisemo nekoliko sadržaja iz oblasti digitalizacije, na kojima smo radili u prethodnom periodu. Svakako, u pitanju je važna novina za Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, kao izdavačku kuću, ali i za cjelokupni vaspitno-obrazovni sistem u Crnoj Gori. Jer, digitalizacija nije nešto što će doći, za šta se treba spremati, ona je već dio naše svakodnevice i imperativ je svim subjektima koji pripadaju sektoru vaspitanja i obrazovanja da tu činjenicu uvaži i na tom planu rade“, naglasila je ona.

UVELIKO SMO U DIGITALNOM SVIJETU

Prema mišljenju Marije Ražnatović, „kada govorimo o digitalizaciji, ne govorimo o budućnosti“.

„Govorimo o procesu koji je sveprisutan danas i na kome već treba da počiva naš sistem“, kazala je ona. „Uveliko smo u digitalnom svijetu. Pitanje je samo kojom brzinom ćemo se prilagođavati odnosno stvarati okvire i alate za usvajanje mogućnosti koje taj svijet nudi. Jedan od dobrih primjera je upravo kreiranje digitalnih sadržaja koje predstavlja Zavod za udžbenike i nastavna sredstva. Inače, digitalizacija obrazovanja u Crnoj Gori stvar je strateškog pristupa koji je rađen na osnovu podrobnih analiza, kako bi se digitalizacija uvodila u obrazovni sistem planski, sa jasno

IZDAVAŠTVO NEZAMISLIVO BEZ ŠIROKE UPOTREBE MODERNIH TEHNOLOGIJA

- U programu pod nazivom „Tehnologije i edukativni procesi – pragmatični digitalizacioni iskoraci“ govorila i direktorica Zavoda mr Aleksandra Hajduković

definisanim ciljevima zarad maksimalnog korišćenja svih njenih benefita. Ujedno govorimo i o inovacijama u obrazovnom sistemu, koje najprije zahtijevaju unapređenje informacionog sistema obrazovanja kao prvog strateškog cilja. Tu je i ostvarenje digitalnog ekosistema u školama, koji se odnosi na sve neophodne uslove i ustanovama, da bi digitalizacija mogla da se sprovodi, a potom i na unapređenje digitalnih vještina i kompetencija zaposlenih i učenika. Ovdje je riječ o stalnom unapređenju digitalnih vještina neophodnih podjednako i za nastavničke i za učenike. Ministarstvo je već omogućilo realizaciju brojnih aktivnosti u okviru navedenih strateških, ali i operativnih ciljeva, a današnja prezentacija je svakako jedna od njih.“

Direktorica Zavoda Aleksandra Hajduković ukazala je na činjenicu da je prezentacija na

INFOFEST-u sama po sebi dokaz da ova ustanova i te kako prati savremene tokove u izdavaštvu.

„A izdavaštvo danas, kao uostalom i bilo koja ljudska djelatnost, prosto su nezamislivi bez široke upotrebe modernih tehnologija. Upravo to je razlog koji nas je naveo da tokom prošle godine počnemo aktivnosti na planu digitalizacije sadržaja. Odlučili smo,

saglasno Strategiji digitalizacije obrazovanja, koju je donijelo naše Ministarstvo, da to budu sadržaji koji nijesu usko vezani za udžbeničku literaturu. U tom dijelu, planirano je da Zavod uradi sadržaje iz domena elektronskih lektira, sajber bezbjednosti, kao i sadržaje namijenjene djeci sa posebnim obrazovnim potrebama. Kad su u pitanju lektire, ove godine digitalno će biti obrađene, odnosno predstavljene djeci tri knjige iz produkcije Zavoda za udžbenike, a to su: ‘Crvenkapa’, ‘Doživljaji mačka Toše’ i ‘Pino-kio’, naglasila je ona.

ZAJEDNIČKA VIZIJA

Prisutnima se obratila i Maja Kovačević ispred UNICEF-a, koja je podsjetila da je već dosta urađeno na unapređenju informacionog sistema i razvoju digitalnih materijala, „ali je tek od pandemije krenulo sistemsko promišljanje vezano za ovu oblast“.

„Tada smo razvili zajedničku viziju sa Zavodom za udžbenike i Ministarstvom prosvjete, te pokrenuli onlajn platforme. Kad je riječ o podršci UNICEF-a, ona je imala tri ključne oblasti. Prva se odnosila na razvoj strateškog okvira za digitalno obrazovanje, zatim je tu bilo uspostavljanje digitalne platforme za onlajn učenje,

nastavu i saradnju i razvoj digitalnih sadržaja, i konačno, posebna pažnja je posvećena nastavnicima. Dva su temeljna dokumenta razvijena u tom procesu: ‘Strategija za digitalizaciju obrazovanja’, koja je postavila ključne ciljeve i viziju za digitalno obrazovanje u Crnoj Gori, dok je drugi fundamentalni dokument ‘Standardi kvaliteta digitalnih udžbenika i pomoćnih didaktičkih materijala’, koji predstavljaju svojevrsan pionirski poduhvat. Središnja aktivnost bila je uspostavljanje digitalne platforme na kojoj sad ima cijela riznica digitalnih materijala. Napokon, nastavnici moraju biti poseban predmet podrške, pošto ni Strategija ni digitalna platforma ne mogu živjeti ukoliko nastavnici nijesu opremljeni vještinama koje su im potrebne – i informatičkim, ali i vještinama korišćenja ovih digitalnih sadržaja na kvalitetan i inkluzivan način“, pojasnila je ona.

Sve digitalne sadržaje uobličila je firma Codelab, ispred koje je Aleksandar Dlabac održao prezentaciju za javnost.

„Radi se o edukativnim multimedijalnim materijalima iz tri oblasti: lektire, videoigre na temu bezbjednosti na internetu i sadržaj za djecu sa posebnim obrazovnim potrebama. To sve radi tim od petnaestak ljudi, vrhunskih stručnjaka iz raznih oblasti, tako da imamo ilustratore, dječje glumce, logopede, defetkologe, programere... Bitno je da se zna da su svi ovi sadržaji potpuno besplatni, za svu djecu, jer se nalaze na sajtu Zavoda za udžbenike, kao i na platformi ‘Digitalna škola’“, naveo je on.

U nastavku programa prisutni su mogli vidjeti na djelu funkcionisanje digitalnih sadržaja, odnosno način njihovog korišćenja i značaj za ciljne grupe.

N. N.

ZAVOD ZA UDŽBENIKE I NASTAVNA SREDSTVA NA FESTIVALU „DANI NAUKE I INOVACIJA“ PREDSTAVIO E-LEKTIRE

ŽELIMO RAZVITI I UNAPRIJEDITI DIGITALNE VJEŠTINE UČENIKA

- Osnovcima iz podgoričkih škola „Štampar Makarije“ i „Oktoi“ predstavljena digitalna izdanja, e-lektire „Crvenkapa“ i „Doživljaji mačka Toše“, kao i digitalni sadržaji iz oblasti bezbjednosti djece na internetu i oni namijenjeni djeci sa posebnim obrazovnim potrebama

Organizaciji Zavoda za udžbenike i nastavna sredstva (ZUNS) – Podgorica u Naučno-tehnološkom parku Crne Gore osnovcima iz podgoričkih škola „Štampar Makarije“ i „Oktoi“ predstavljena su digitalna izdanja, e-lektire „Crvenkapa“ i „Doživljaji mačka Toše“, kao i digitalni sadržaji iz oblasti bezbjednosti djece na internetu i oni namijenjeni djeci sa posebnim obrazovnim potrebama.

Događaj je priređen u okviru Festivala „Dani nauke i inovacija“, koji je održan pod sloganom

„Nauka na dohvat ruke“.

Na prezentaciji pod nazivom „Digitalna transformacija obrazovnih sadržaja“ govorili su direktorica Direktorata za predškolsko i osnovno obrazovanje u Ministarstvu prosvjete, nauke i inovacija **Svetlana Drobnjak**, direktorica ZUNS-a mr **Aleksandra Hajduković**, koordinatorica obrazovnog programa UNICEF-a **Maja Kovačević** i izvršni direktor firme Codelab **Aleksandar Dlabac**.

„Svjesni smo svi da je digitalno okruženje postalo i okruženje djece. Međutim, škola još

uvijek nije prerasla u okruženje koje snažno podržava razvoj digitalnih i ostalih kompetencija. Naši učenici su dio globalne digitalne generacije koja u našim uslovima već dostiže stopu od 95 posto upotrebe računara i skoro 96 odsto interneta. No, dominantna je upotreba računara za učenike na društvenim mrežama, ali to ne znači da posjedujemo dovoljan nivo digitalnih kompetencija“, ukazala je Drobnjak.

Ona je dodala da je Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija nosilac Strategije za digitalizaciju obrazovnog sistema i realizator njenih ciljeva.

„Tim dokumentom želimo razviti nove elektronske usluge, unaprijediti rad javnog sektora i međuresorske saradnje, kao i stvoriti odgovarajuće uslove u obrazovno-vaspitnim ustanovama za uspješno unapređenje svih digitalnih procesa i time doprinijeti kvalitetu i inkluzivnosti obrazovanja. Želimo razviti i unaprijediti digitalne vještine učenika, koje su im potrebne za dalje učenje, za proces cjeloživotnog učenja, za tržište rada i za funkcionisanje u društvu koje će biti zasnovano na znanju i inovacijama. To je jedan od naših prioritarnih ciljeva“, poručila

je, uz ostalo, Drobnjak.

UPOTREBA MODERNIH TEHNOLOGIJA NEMINOVNOST

Direktorica Zavoda Aleksandra Hajduković naglasila je da su danas izdavaštvo, kao i bilo koja ljudska djelatnost, nezamislivi bez široke upotrebe modernih tehnologija.

„Upravo to je razlog koji nas je naveo da tokom prošle godine počnemo aktivnosti na planu digitalizacije sadržaja. Odlučili smo da to budu sadržaji koji nijesu usko povezani sa udžbeničkom literaturom. U tom dijelu planirano je da Zavod uradi sadržaje iz domena elektronskih lektira, sajber bezbjednosti, kao i sadržaje namijenjene djeci sa posebnim obrazovnim potrebama. Oni će se sukcesivno izrađivati i biće gotovi do kraja ove godine, a dostupni su na sajtu Zavoda za udžbenike i na platformi Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija ‘Digitalna škola’“, kazala je Hajduković, dodajući da je za realizaciju navedenih poslova zadužena firma Codelab.

Ona je najavila da će uskoro biti raspisan javni poziv za izradu digitalnih sadržaja na temu medijske pismenosti i prava

djece.

„Pored toga, krenućemo sa digitalizacijom sadržaja koji će biti dopuna štampanom udžbeniku. U tom pravcu, već smo izvršili istraživanje tržišta i nadam se da ćemo u narednom mjesecu raspisati tender za nabavku platforme za digitalne udžbenike“, ukazala je Hajduković.

ŠTAMPANI UDŽBENICI I DALJE U UPOTREBI

Prema njenim riječima, digitalni sadržaji nikako neće dovesti u pitanje postojanje štampanih udžbenika. Ovo je u skladu sa najnovijim iskustvima u visokorazvijenim državama, koje se, i pored široke upotrebe modernih tehnologija u obrazovanju, nikako ne žele odreći štampanih udžbenika.

Misija UNICEF-a u Crnoj Gori već godinama veliku pažnju posvećuje unapređenju sistema obrazovanja, a u novije vrijeme posebno digitalizaciji u obrazovanju. O tome, ali i o planovima u budućnosti govorila je Maja Kovačević.

Sve predstavljene sadržaje digitalno je uobličila firma Codelab, a kako je tekao sav taj proces govorio je Aleksandar Dlabac.

O. D.

Poetske vertikale

KRIN ILUZIJE

Prkosu čedni
vitlaš
između nebeskih vodoskoka
kao cvijet bijeli.

Bijelih si očiju
što sanju i stvarnost
rascvjetavaju kao sazvježđe
u KRIN bijeli.

Puti si bijele
kao mlijeko svjež
razliveno
u nekom jezeru čežnje-
bez obala
i bez neba.

Ruku si bijelih
što rujem zore
grle novi dan
kao radost novog početka
i draž ljubavi pronose
kao oblak-
bez boje
i bez mirisa.

O,
CVIJETE bijeli,
TI si netaknut
u svom samoljublju.

Čarna
ozvjezdana BJELINO,

znam da znaš
s koliko žalne žudnje
uzaludno bodrim
zanose tvoga dana
zarobljena zmajevanjem tvojim
od jutra do jutra,
od sna do besna.

Znam da znaš
da bezumno ispijam rosu bila
tvoga
s prozirnih latica
pepeljaste duše tvoje
i grubosti tvoje
baršunaste.

Znam da osjećaš
da udišem tvoj dah,
TEBE.
Osjećaš
da berem TE!
Berem tvoj život
kao dijete
u igri
bijeli cvijet.

Nebo sam tvoje
iz čijeg se srca
ljubavlju
neprestano rađaš
i rasteš
kao KRIN ILUZIJE.

ČEMPRESI

Put je dug
u drvoredu čempresa.
Granje k'o krila
rašireno za uzlet.
Zeleno
i gusto
nosi ljubav ptica.
Život se gnijezdi
na krhkim listovima
i grancicama milja
što nežužno padaju
k'o cvjetova glavice
iz neke daleke
plišane travice
zasanjani žudnjom.
Čempresi stoje
u istom redu
kao vojnici
zagledani u nadu ...
Nepomični stroj
dostojanstveno
brodi
kroz vrijeme
i šuti
kao da sluti
prolaznost ...
Šušte, trepere ...
I svaki moj susret
s tolikom
snagom daljina
kao
blagom milina
vрати me sebi ...

Irena Ivanović

Završila Filozof-
ski fakultetu u Nikši-
ću i magistrirala na
FPN-u u Podgorici.
Objavljivala ra-
dove u časopisima
Vaspitanje i obra-
zovanje, Komuna,
Grupa autora, Odzi-
vi, Novine Sjevera,
Trag, Slovo o Mosta-
ru, Zbornik nauč-
no-stručnih radova
o književnom stva-
ralaštvu Rista Rat-
kovića itd.

VALOVI

O, valovi,
valovi
k'o zaljubljeni ždralovi
igraju se, gone,
rvaju,
žure ...
Uzburkani
bezglavo jure
u nepovrat ...

Vrcaju ljubav
i taštinu dodira
na modro-bijelom platnu
kičićom strasti.

Brazde figure,
boje ...
Azurno-plave tragove
pečate
k'o vodene dukate
zanosa
nad otkosima
uzaludne čežnje
koja ori
pjesmu bez riječi ...

ZANOS

Nebo je plavo.
I more je plavo.
I ptice su plave.
Samo jedna drugačije leti ...

Poziv čitaocima i saradnicima
iz škola za kreiranje strane
„Poetske vertikale“

U cilju afirmacije darovi-
tih daka, nastavnika osnov-
nih i srednjih škola, kao
i stručnih saradnika, a sa
željom da širu javnost upo-
znajemo sa njihovim stvara-
laštvom, otvorili smo stranu
„Poetske vertikale“. Očekuje-
mo da nam šaljete svoje lite-
rarne i likovne radove, a mi

ćemo ih redovno objavljivati
na portalu kao i u štampa-
nom broju koji izlazi četiri
puta godišnje.
Vjerujemo da ćemo kre-
ativnom saradnjom zainte-
resovati, podstaćati i oħra-
brivati mnoge stvaraocce da
se predstavljaju na našoj
stranici.

Poetske vertikale

Igra sjećiva

U uglovima našeg stana
sakuplja se smog oštarih riječi
vezana slova kao mamina kećelja
nespretno i bez stila.
U noževima bolje vidim odraz svog lica
dok ga riječi od smoga sjećaju na komade
izobličene jagodice i crveno čelo
u pozadini svira bluz
da se manje čuje dok mi govore da ne valjam.
Šargarepa se sjecka srebrnim soćivom
sestra to precizno radi
dok savija nož pod pravim uglom
da u njemu vidim prerezan grkljan
mali stan, sa puno ljudi
riješavaju ukrštene riječi
ručni alat sa oštricom
traže pravu riječ
igra sjećivom
svi učestvujemo
postajem tupa
spremna za novo oštrenje.

Festival prstiju

Udarcom prsta o prst
sudaraju se jagodice
debele kao sunderi
sa tankim linijama
iz kojih se može proćitati sudbina.
Dok grijem ulje u kojem ću spremiti večeru
okrećem mali prst da provjerim temperaturu
baka me naućila da je ona strana prsta
gdje je nokatna ploća
manje osjetljiva.
Nikada ne pružaj dlanove
oni sve pamte
iz skupljene šake nema šta da ispadne.
U prvom redu poznatog muzićkog festivala
svi se drže za ruke
pjevaju i *love you soo much to lose you again*
držim se po strani
nemam šta da izgubim.

Anđela Bulajić

Završila Pozorišnu produkciju na Fakultetu savremenih umjetnosti u Beogradu. Bila članica književnih kružoka iz Beograda, Foruma mladih pisaca KIC-a „Budo Tomović“. Objavljivala pjesme u šestom i sedmom zborniku mladih pisaca KIC-a, u elektronskom izdanju Vavilonske biblioteke, Čovjek- časopis, Kuš časopis i u zborniku Rukopisi 44, 45 i 47. Dobitnica brojnih nagrada: „Risto Ratković“ u kategoriji za mlade pjesnike do 27 godina, i „Raštan izdavaštva“ za najbolji neobjavljeni roman, treće nagrada na konkursu biblioteke „Braća Nastasijević“ (Srbija).

Otkucaji

Skupljam khrotine pređašnjih života
Potrošeniħ,
Neodživljeniħ...
Gledam napuštene obale djetinjstva i mladosti
Gušim se u zvukovima tramvaja i automobila
Koji me podsjećaju da se život dešava
Negdje i nekome
Spiram čežnju za tvojim dodirima
Sa krvarućeg srca koje odbacujem
Žeđam pod tvojim vjeđama
Ogrnuta nehom umrlih sazvežđa
Zađeni me na lijevi rever
Da brojim ti svaki otkucaj.

Snežana Tomanović

Završila Filozofski fakultet u
Nikšiću. Objavila zbirku kratkih
prića „Oprost za knjeginju“.
Piše kolumne za portal Žena
sam ja

Soko sivi

Svjetlost treperi
nad brđima.
Crveni se zemlja
pod nogama.
Voda nabujala
samo što ne zbori.
I možda
baš zbog toga,
ućini mi se
da soko sivi
iz daleka stiže.
Sa proplanka
posmatram ga
kako krila stera svoja.
A onda nestaje
u šumskoj idili.

Kastelo

Stvori se pogled
s visina tvojih
anđele moj.
Sunce u ranama
iznova
rađa se.

I za tren
duž maslinjaka
pruži se.

U dodiru jednom
obasja...
Tek da osjetim
toplinu tvojou
kao da dolazi iz daleka.
I mada ćujem
još uvijek
lelek majki
u stijenama...

Dora

Maršom noćnog napadaća,
tama oblaka sivog
oklopi nebo daleko.

Kapi boje plave,
dodirom nemira glasnog,
sviraju ofanzivu svoju.

Lice života mladog,
majćinog pogleda željno,
ugleda pejzaž
zemlje tuđe.

Osjeti krv svoju,
tugom sledenom duboko,
borac Mediterana dragog,
djevojka očiju kestena,
dotrća duši usamljenoj.

Njena šaka utjehe puna,
toplinom njenog srca iskrenog,
otjera more dječijeg straha.

Umorom ovladanog tijela,
dijete duha veseloga,
zaklopi pokretom leptira
svoja oka dva.

Kalina Gordijan

Pohađala Gimnaziju „Slobodan Škerović“ (Podgo-
rica), a od 2023. godine nastavila školovanje u Anžeu
(Francuska).
Objavila zbirku pjesama „Let raniħ godina Bemo-
vom ulicom“.

Čekanje

Čekao sam te.
Bezbroj puta
išćitavao tvoja pisma.
Svaku riječ
ćuo kao iz tvojih usta,
na papiru osjećao glas i
gledao kretanja malih bora oko
tvojih usana.
Čekao sam te
i pored ulaznih vrata
osluškivao ljude koji hodaju
hodnicima zgrade.
Nadao se da su tvoji
i da ćeš
zakucati...
Čekao sam te

danima sa balkona pokušavao
da iz, obićne rulje bljediħ ljudi,
izdvojim tvoje lice,
i da makar na trenutak osjetim
toplotu tvog pogleda
u mojim očima.
Čekao sam te
a znao sam da nećeš doći
i da nećeš poslati pismo
ni zakoraćati pustim hodnicima
ni proći mojom ulicom.
Znao sam da je jedino
što će
od tebe ostati
samo dugo
išćekivanje.

Karikature

U njoj sam tražio tebe
u njenom već sastavljenom mozaiku
tražio kamenćice boje
tvojih usana.
U vitražima visokih katedrala
nije bilo stakla kroz koje bi
svijetlost prolazila
modroplavo
kao kroz tvoje oći
i bogatila tamne stubove
viskoh svodova moje duše.
Sve su to bile gomile
polomljenog stakla i bojanog kamenja
koje su lićile jedino
na karikature nekoga
koga sam jednom poznao,
mirnoće
tvoje prisutnosti.

Damjan Burzan

Pohađa Gimnaziju „Slobodan Škerović“, u Podgorici. Piše de-
skriptivnu i ljubavnu poeziju.

OSNOVNE ŠKOLE U CRNOJ GORI OBILJEŽILE MEĐUNARODNI DAN PISMENOSTI

UKAZANO NA ZNAČAJ ČITANJA I PISANJA

• Upriličene prezentacije, radionice, kvizovi, postavljeni panoi...

Osnovne škole u Crnoj Gori organizovale su povodom Međunarodnog dana pismenosti različite aktivnosti.

U OŠ „Ilija Kišić“ iz Zelenike pripremljen je prigodni program koji je realizovan u učionici. Tom prilikom prikazana je PowerPoint prezentacija „Osmi septembar“. Zatim je gošća **Bojana Vučurović**, bibliotekarka Gradske biblioteke i čitaonice Herceg Novi, govorila o najvećoj tekovini ljudske civilizacije – pismu pod nazivom: „Riječi lete, a zapisano ostaje“ („Verba volant, scripta manet“).

Uslijedila je dodjela diploma nagrađenim učenicima na konkursu „Mladost piše stihove – 2024“, kao i uručenje istoimene zbirke pjesama čija je promocija održana 3. avgusta u

Sarajevu. Priređena je i prezentacija plakata na kojima su učenici riječju i slikom predstavili značaj pismenosti. Preporuke za čitanje pripremila je učenica IX razreda **Tatjana Vuković** i svoje trenutno naomiljenije knjige donijela je da pokaže vršnjacima. Na kraju programa đaci su učestvovali u kvizu pod nazivom: „Kako se piše/ zašto se kaže – udružili smo tako igru i znanje, ali i jezičku i digitalnu pismenost“.

UNAPRIJEDITI ČITALAČKU PISMENOST

Nastavnice crnogorskog – srpskog, bosanskog i hrvatskog jezika i književnosti u OŠ „Dušan Korać“ u Bijelom Polju **Marija Goljević**, **Anela Šukurica**, **Miljuša Đurović** i **Adela Mucević** osmislile su i realizovale povodom Međunarodnog dana pismenosti radionicu.

Učenici VI razreda govorili su o počecima obilježavanja ovog datuma. Takođe su podsjetili na važna pravopisna pravila kojih se treba pridržavati u svakodnevnoj usmenoj i pisanoj komunikaciji.

Njihovi drugari iz VII razreda pripremili su dramu „Pobuna u biblioteci“ u čast Međunarodnog dana pismenosti i na taj način ukazali na važnost čuvanja knjiga.

Đaci VIII razreda predstavili

Foto: OŠ „R. Perović“

su se autorskom pjesmom „Pismenost“, a zatim su kroz prezentaciju otkrili jezičke nedoumice i čari čitanja. Svoje izlaganje završili su odabranim mislima poznatih ličnosti i podsjećanjem na vrste pismenosti.

Učenici IX razreda govorili su stihove iz ljubavnih pjesama koje je praćeno sviranjem na klavijaturi.

U OŠ „Radojica Perović“ u Podgorici ovaj važan datum obilježen je sloganom „Ostavi sve i čitaj!“. Tokom drugog časa, svi učenici ali i zaposleni u školi odvojili su vrijeme za čitanje, a svaki dio škole postao je kutak za uživanje u literaturi.

U ovoj obrazovno-vaspitnoj ustanovi održana je radionica za nastavnike razredne

nastave i crnogorskog – srpskog, bosanskog, hrvatskog jezika i književnosti o čitalačkoj pismenosti. Ovu edukativnu aktivnost vodile su prof. dr **Dužanka Popović** sa Filološkog fakulteta u Nikšiću i **Aleksandra Vešović**, nadzornica u Zavodu za školstvo. One su nastavnicima govorile o značaju čitalačke pismenosti u savremenom dobu i razgovarale sa njima o iskustvu iz učionice, predlažući načine za unapređenje čitalačke pismenosti učenika.

POŠTOVATI PRAVOPISNA PRAVILA

U OŠ „Milija Nikčević“ u Nikšiću učenici su prisutnim drugarima u školskom holu ukazali na značaj i istorijat

pismenosti na ovim prostorima. Oni su naglasili da se, u skladu sa razvojem modernog društva i potrebama savremenog čovjeka, tradicionalno shvatanje pismenosti danas proširuje i na oblast digitalne pismenosti.

Djeca različitih uzrasta izvela su uz pomoć nastavnica crnogorskog – srpskog, bosanskog, hrvatskog jezika i književnosti kraće duhovite dijaloge koji su ilustrovali nespo razume do kojih može doći ako ne obraćamo pažnju na jezik i njegova pravila. Takođe, grupa učenika uradila je i kreativne panoe.

U OŠ „Savo Pejanović“ u Podgorici Aktiv crnogorskog – srpskog, bosanskog, hrvatskog jezika i književnosti organizovao je za učenike IX-3 i VII-3 radionice na časovima iz ovog predmeta na kojima su učenici istraživali različite vrste pismenosti i njihovu važnost. Đaci ostalih odjeljenja upoznali su sa podacima o broju nepismenih ljudi na svijetu i šta je potrebno uraditi da ta brojka bude smanjena.

U holu škole, pored panoa sa podacima vezanim za Međunarodni dan pismenosti, djeca su učestvovala u kvizu i rješavala jezičke nedoumice.

U OŠ „Maksim Gorki“ u Podgorici učenici IX-4 odjeljenja pripremili su sa nastavnikom **Danilom Simićevićem** prezentacije, stikere i panoe na kojima su izdvojili neke od pravopisnih i gramatičkih pravila..

Na početku časa nastavnik je predstavio istorijat obilježavanja ovog datuma, kao i savremene oblike pismenosti. Đaci su radili u grupama, istražujući jezičke aspekte poput tuđica, žargona i slenga.

Međunarodni dan pismenosti ustanovio je UNESCO radi promovisanja važnosti pismenosti u svim njenim oblicima.

Lj. V.

Foto: OŠ „M. Gorki“

Foto: OŠ „M. Nikčević“

Foto: OŠ „R. Perović“

LIST CRNOGORSKIH PROSVJETNIH, KULTURNIH I NAUČNIH RADNIKA
IZDAVAČ: ZAVOD ZA UDŽBENIKE I NASTAVNA SREDSTVA – PODGORICA

UREĐUJE REDAKCIJSKI KOLEGIJUM: Ljiljana Vukoslavović, Olga Đuričković i Nikola Nikolić

Veb-sajt: www.zuns.me/prosvjetnirad • <https://www.facebook.com/prosvjetnirad>

UREDNIŠTVO: Ulica Balšića br. 4

Telefon: 020/231-254

E-mail: prosvjetnirad@t-com.me

Štampa: Štamparija „Ostojić“

Prosvjetni rad

